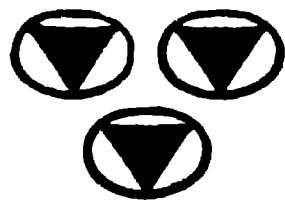

UUSI ELÄMISTAPA

KIRJOITTANUT

A. F. TANNER

FILOSOFIAN MAISTERI JA LÄÄKETIETEEN TOHTORI

TEKIJÄN KUSTANNUKSELLA 1914

TAMPERE 1914,
KIRJAPAINO O/Y SANOMA TAMPEREELLA

1. Elämistapakysymys osa elämiskysymystä.

Tässä kirjassani otan käsitelläkseni elämiskysymyksen erään puolen, nimittäin *elämistavan*: esitän ja suositan Teille uuden elämistavan.

Elämiskysymys — semmoista kysymystä ette kai ole ennen kuullut. Ja minä myönnänkin että se on uusi, mutta ei silti keksitty, ei keinotekoinen eikä liioin vähäpätöinen, vaan on, kuten kohta tulen näyttämään, yksi elämän ensimmäisiä kysymyksiä ja vielä siinäkin suhteessa tärkeä, että se liikuttaa jokaista: yhtä hyvin maan mahtavinta, kuin itseään halvimpana pitävää palvelustyttöäkin.

Tämä elämiskysymys ei ole sama kuin *elämänkysymys*. Semmoisen sanan on tietenkin jokainen kuullut. Onhan tapana nimittää elämänkysymyksiksi semmoisten asiain pohdintaa, jotka syvästi sattuvat elämään. Tosin ne asiat, joita tämä elämiskysymys sisältää, ovat sellaisia, että nekin syvästi vaikuttavat elämään; elämiskysymys siis sen mukaan yksi elämänkysymys, mutta ei ainoa.

Elämä, se näet näyttäytyy niin monessa muodossa. Yksi elämän ilmenemismuoto on se, joka ihmisellä osoittautuu siinä, mihin ihminen käyttää aikansa ja voimansa, mitä hän puuhaa, tekee ja työskentelee. Juuri tämä nyt muodostaa sisällön tälle elämiskysymykselle. Elämiskysymyksessä me siis tutkiskelemme mihin olisi käytettävä aika, mitä tehtävä, tai, joka on jotenkin samaa, kuinka olisi eletävä, sillä oikean elämänhän täyttää juuri työskentely. Kaikkikin elämä on oikeastaan toimintaa, vaikka sitä on erotettava kahta lajia: ihmisestä riippuvaa toimintaa, joka on juuri työskentelyä, esim. halonhaku; ja luonnon toimintaa, esim. silmän muodostuminen, mikä ei ole ihmisen vallassa.

Jokainen kai nyt käsittää, että elämä voi saada sisältöä, arvokasta sisältöä nimittäin vain siinä tapauksessa ja sillä ehdolla, että ihminen ymmärtää ja tahtoo käyttää aikansa ja voimansa semmoisten tehtävien suorittamiseen, jotka ovat tekemisen arvoisia. Pelkkä se, että vain on ja elää, ei näet voi vielä antaa elämälle arvoa, yhtä vähän kuin sekään, vaikka kuinka ahkera askartelu, joka kohdistuu mitättömiin, arvottomiin asioihin. Jos ihminen näet tekee jonninjoutavaa, niin hänen elämänsäkin tulee jonninjoutavaa: ihminen silloin nollan arvoiseksi. Ja kun nyt ei toki kukaan halunne tässä maailmassa olla pelkkä nolla vain, vaan tahtoo että elämänsä on nollasta mahdollisimman paljon ylöspäin, niin näemme, miten äärettömän tärkeää jokaiselle

ihmiselle on itselleen selvittää mitä tehtäviä olisi suoritettava, mihin käytettävä aika ja voimat, s. o. tutkia elämiskysymystä. Näin näemme siis kuinka tämä elämiskysymys on kylläkin käsittelyn arvoinen.

Elämässäkin, niinkuin niin monessa muussakin asiassa, on kaksi puolta: muoto ja sisältö. Tässä kirjassani en voi ottaa koko elämiskysymystä tarkastellakseni; sen olen kuitenkin jo tehnyt kokonaisuudessaan ja pääpiirteissään kirjassani »Elämisopin aakkosia», johon lukijan viittaan tässä suhteessa tutustumaan. Minä rajoitun nyt tällä erää käsittelemään vain vallitsevaa elämismuotoa eli -tapaa, niin kuin sitä yleisesti sanotaan. Itse elämiskysymyksestä sanottakoon tässä sentään senverran, että elämäntehtäviä valitessa tulee ihmisen aina pitää johtavana näkökohtanaan sitä, että elämä saisi mahdollisimman arvokkaan sisällön.

2. Vanha elämistapa.

Ennen kuin esitän sen uuden elämistavan, lienee syytä meidän ensin vähän katsella sitä vanhaa. Voinee joku sanoa, että vanha, sehän on tuttua, jotta mitäpä niistä vanhoista tutuista asioista paki-see. Mutta usein on niin, että se joka on meille tuttua, on liian tuttua, ettemme näe sen vikoja eikä nurinkurisia puolia, ja niin on juuri meidän nykyisen elämistapammekin laita.

Minä esittänen tämän vanhan elämistavan parai-

ten ehkä siten, että minä muutamilla elämästä poimituilla esimerkeillä koetan kuvata sitä Teille.

Helsingissä, lähellä sitä paikkaa, missä minä asun, on laivatelakka, jossa työskentelee tuhatkunta miestä, siis suorittaa elämää. Katsotaanpa nyt, miten nämä miehet täällä elämänsä elävät!

Eräs joukko heistä porailee reikiä niihin levyihin, ploatuihin, joista laivan runko on kokoonpantu: ensin yhden reijän, sitten toisen ja kolmannen, reikiä yhtämittaa aamusta iltaan, maanantaista lauantaihin, vuoden ensimmäisestä päivästä vuoden viimeiseen päivään, koko ikänsä yhtä mittaa vain reikiä rauta-levyihin!

Toinen joukko heistä valmistelee koko ikänsä vain niittinaulaa! Niin ne Jussit elää huristavat.

Kolmas laji kuumentaa niittinaulaa: ottaa pihtien väliin, pistää kenttäahjoon, polkee sen kuumaksi, antaa toiselle miehelle ja taas toisen niittinaulan samalla tavalla. Kuumentaa siis koko ikänsä niittinaulaa!

Neljäs ryhmä taas takoo tätä niittinaulaa joko moukarilla tai konevasaralla. Koko ikänsä takoo siis niittinaulaa!

Karhulassa kävin kerran lasitehtaassa. Siellä oli muudan mies, joka valmisteli olutpullon suuta, ei koko olutpulloa eikä puoltakaan, suun vain. Siinä sen miehen elämistapa.

Tampereella kun olin, kävin siellä kutomatehtaassa. Siellä oli eräs sorea korea neitonen, joka suoritti elämänsä sillä tavalla, että solmisi katken-

neita lankoja. Koko ikänsä langanpäitä, tai ainakin niin kauvan kun saa solmituksi avioliiton. Sen Ulla Marin elämä on siis vain täynnä langanpäitä eikä mitään muuta kuin langanpäitä!

Amerikassa asuessani olin kerta nuppineulatehtaassa. Siellä oli taas miehiä, jotka elämänsä elivät sillä tavalla että kukin valmisti yhdeksänentoista osan nuppineulaa. Heidän elämänsä korkein säävutus oli siis yksi yhdeksästoista osa nuppineulaa! Ei kannata kai kaidehtia.

Turussa ajaessani raitiovaunulla huomasin että siellä oli mies, raitiovaunun kuljettaja, joka suoritti elämänsä niin komeasti että käänsi raitiovaunun kampin ensin yhdänne päin ja sitten toisanne päin! Niin koko ikänsä, ainakin niin kauvan kuin kykenee!

Ja tätä kirjoittaessa satun olemaan majatalossa, missä on telefoonikeskusasema. Aparaatin ääressä suorittaa komea neitonen elämänsä sillä tavalla, että soittoihin vastaa pistelemällä yhdistystappeja aparatin reikiin ja hokemalla »keskusasema, soitan». Säälän häntä raukkaa!

Jos nyt luulette, että vain alhaalla työläisluokassa elämää näin yksinkertaisesti suoritetaan, niin pahasti erehdytte. Aivan yhtäläistä on elämänsuoritus siellä ylempänäkin. Katsotaanpa!

Eräällä asemalla on ylioppilasneitonen, siis oppinut tyttö. Eikö totta. Hän suorittaa elämänsä sillä tavalla, että semmoisessa kopissa ottaa seiniltä pahvipalasia, lyö niihin päivänmäärän, ottaa rahat vastaan, ja taas uusi pahvipalanen, ja uusi pahvi-

palanen, niin että sen ylioppilasneidon elämä on vain pahvipalasia niin kauvan kuin ja jos joskus pääsee naimisiin.

Ja junassa sitten löytyy pikku virkailija, joka suorittaa elämänsä sillä ihmeellisellä tavalla, että tekee reikiä näihin samoihin pahvipalasiin ja väliin huutelee: Haapamäki, viisitoista minuuttia, leskirouva ja ravintola! tai jotain sinne päin!

Sitten lääkäri, esim. hammaslääkäri. Mitenkäs tämä herra tohtori suorittaa elämänsä? Sillä tavalla että tarkastelee, koputtelee, kaivertelee hampaita, koko ikänsä vain hampaita, niin että herra tohtorin elämä on vain täynnä hampaita eikä mitään muuta kuin hampaita.

Tuomari, mitenkäs herra tuomari elelee? Niin että tutkii muiden ihmisten riita-asioita, jotka eivät häntä ollenkaan liikuta.

Ja tiedemiehet sitten, kuinkas ne elämänsä elävät? Meillä löytyy yliopistossa mies, professori, joka suorittaa elämänsä sillä tavalla että tutkii sammalia, koko ikänsä sammalia, niin että kai sammalet jo päähän kasvanevat.

Ja meillä on vieläkin haus Kempaa. Yliopistosamme on tiedemies, joka on olevinaan hyönteistieteen professori, vaan jonka tosiasiallinen tehtävä supistuu kovakuoriaisten tutkimiseen. Jos ette kaikki nyt oikein ymmärrä, mitä nämä ovat, niin minun täytynee vähän suomentaa. Ne ovat niitä pörriäisiä, sitsontiaiseksi niitä maalainen kutsuu. Niitä hän tutkii: sontiaisen koipea, miten siinä ovat karvat sir-

rallaan sinne päin tai tänne päin, mitä siinä on uurnia, nystyröitä, kuoppia, särmiä. Koko ikänsä sittopörriäisen koipea! Kun olisi edes Ulla Marin säärtä, niin voisi sen paremminkin ymmärtää; mutta tarkastella ikänsä sontiaisten koipia, niin luulisi senkin kuivaksi käyvän. Mies on jo vanha mies, ja hyvin käynyt ulkomuodossaankin hapsenkakkiaisen näköiseksi.

3. Nykyisen elämistapamme arvostelua.

Siinä kuvaus vanhasta elämistavastamme varsinkin semmoisena kuin se esiintyy kaupungeissa, tehdaspaikoissa, jopa kirkonkylissäkin, siis niissä edistyneemmissä paikoissa, niinkuin ne väittävät.

Ja olemme tähän kaikkeen niin jo tottuneet, että harva enää huomaakaan siinä muuta kuin asiain varsin luonnollisen menon. Katsokaamme nyt, mitä seurauksia tästä tämmöisestä elämistavastamme sitten on!

Ensimmäinen seuraus on se, että ihminen näin eläen, kuin edellä kuvattu, kääpiöityy, kuivettuu, surkastuu tuhannes-osa ihmiseksi kokonaiseen ihmiseen verrattuna. Hänen tehtävänsä on tuskin aina edes tuhannes-osakaan kaikesta siitä, jossa ihmis-elämä jo sentään ilmenee. Siten luonnollisesti rajoittuu hänen ajatuksensa, mielenkiintonsa ja harrastuksensa niinkuin taitonsa ja tietonsakin tälle pikkuruiselle elämän osaselle, s. o. hän kääpiöityy tuhannes-osa ihmiseksi, noin kehumalla puhuen.

On näet vielä muistettava, ettei vain varsinaisena toiminta-aikanaan semmoinen ihminen näin pieneksi typisty; vapaa-aikanaankaan ei hän tavallisesti, ei ainakaan paljon pääse vapautumaan valjaistaan ja laajenemaan pikkutehtävänsä ulommalle. Elämäämme vallitsee, nähkääs, semmoinen tottumuksen laki, että mihin ihminen käyttää suurimman osan ajastaan ja parhaat voimansa, niin se ottaa miehen, naisen niin kokonaan huostaansa, ettei hän enään oikein irti pääsekään; vapaa-aikanaankin täytyy hänen yhä vain samalla laadulla edelleen tallustaa. Ihminen on aivan kuin karusellihevonen: vapaaksi päästettynäkin kiertelee vain kaaria.

Ehkenpä valaisen minä tämän tottumuksen lain muutamalla parilla kolmella esimerkillä. Ajatellaan esim. emäntää maalaisseudulla, jossa hänen päätyönään talvis-aikaan on ruokkia elukoita. Sunnuntaina päättää emäntä lähteä kirkkoon saamaan lohdutusta syntiselle sielulleen, niinkuin hän luulee tarvitsevansa. Ja emäntä kuuntelee hartaana, kun Ristikonkari puhuu siitä ijankaikkisesta kadotuksesta, jossa on niin hirveän kuumaa, ja taivaan ilosta, jossa vanhat hyppäävät niinkuin oinaat. »Ai punikit, mustikit, mansikit, ruusikit! Mitenkähän ne kotona jaksavatkaan? Onkohan se Heta Kaisu vain muistanut antaa niille apetta ja juotavaa, johtuu heti emännän mieleen, ja Ulla Mari siirtyy näin navettaan, vaikka hän kirkossa on olevinaan. Tämä on seurauksena siitä, että hänen päähuolenaan ovat elukat, ja niin pian kun vain kuu-

lee niistä mainittavan, valtaavat ne heti hänen mielensä.

Toinen esimerkki. Muistan niin elävästi, kun minä nuorena ylioppilaana kävelin Helsingin Esplanadilla, tietysti niitä tyttöjä katselemassa. Minulla oli seuralaisenani eräs suutarinsäili, ja minä huomasin kuinka se aina katsoi niitä likkoja jalkoihin. Vihdoinkin kysyin minä häneltä: »No mutta mitä varten veliseni sinä noita tyttöjä jalkoihin sihtailet? Komeampiahan ne ovat pääpuolelta katsella?» »Niin, minä katson minkälaiset kengät niillä on ja missä ne on tehty.» Hän oli suutari ja kengät hänellä aina kummittelivat, silloinkin kun hänen olisi pitänyt riijustella.

Taikka vielä kolmas esimerkki. Luentomatkoillani satuin minä eräällä suuremmalla asemalla pysähtymään pariksi tunniksi. Asemapäällikkö oli koulutoverini ja hänen kanssaan vietin tämän ajan. Ensin puhuttiin ehken viisi minuuttia yleisemmistä asioista, kun alkoi hän puhua junien lähettämisestä. Siitä sitten puhetta piisasi koko ajaksi, ja hän näkyi olevan siinä uskossa että minäkin olisin ollut yhtä innostunut juniin kuin hän itsekin. Ei voinut siis hänkään vapautua ammatistaan.

Nämä esimerkit riittävät jo osoittamaan, kuinka tottumuksen voima pitää meitä kynsissään. Ja kun nyt nämä tottumuksemme rajoittuvat niin ylen altaaseen piiriin, niin onhan silloin totta että nykyinen elämistapamme meitä pienentää tuhannes-osa ihmiseksi.

Siinä jo yksi onneton seuraus elämistavastamme, ja jo riittävä antamaan kuolemantuomion meitä ihmisiä näin kääpiöittäväälle tavalle. Kuitenkaan se ei ole ainoa seuraus.

Toinen surullinen vaikutus on siinä, että elämä tällä tavalla elettyinä rupee maistamaan -niin puulta. Tehdä aina yhtä ja samaa: kuumentaa niittinauloja, solmita lankoja, kääntää kampia raitiovaunussa, kolautella hampaita tai pitää pöytäkirjoja, sehän ei mitenkään voi saada mieltä lämpenemään. Ja elämä taas, jossa ei voi lämmitä, innostua ja hehkua, on verrattava vankilan pakkotyöhön, eikä vapaan ihmisen elämään. Tosin löytyy ihmisiä, jotka eivät lämpene eivätkä innostu mistään: sammuvat hehkumatta kuin Tampereen tulitikut; mutta eihän näitä jääsieluja monta liene. Tavallinen ihminen innostuu ja lämpenee mieluisesta ja ylevästä ja suuresta. Semmoistahan elämän toki olla pitäisi.

Kolmanneksi nykyinen elämistapamme saattaa ihmiset niin peräti riippuviksi muista. Kun ei tietenkään sillä tule toimeen, että langanpään saa solmituksi tai pörriäisen koiven tutkituksi, vaan tarvitsee ihminen niin verrattoman paljon enemmän siihen lisää: asuntoa, ruokaa, vaatetta j. n. e.; ja kun ei nyt näitä voi itse itselleen valmistaa, niin täytyy hänen turvautua aina, joka hetki muiden apuun. Hänen täytyy hankkia ensin vaihdonvälinettä, rahaa; sitä varten tarjota taas työtään ja tuotteitaan markkinoilla ja sydän kourassa odottaa, ilmaantuuko joku niin armelias että hänen tarjomaansa huolii: sa-

nalla sanoen, joutuu elämänsä niin monilla langoilla toisista riippuvaksi. Nykyajan sivistynyt, kulttuuri-ihminen on yksin ja omin neuvoihin kokonaan avuton raukka, avuttomampi kuin kärpänen: sekin pärjää omilla neuvoihin maailmassa.

Eikä tämä riippuvaisuus rajoitu edes tähän. Hänen elämänsä on näet oikeastaan kokonaankin toisten käsissä: muut elävät silloin hänen elämänsä. Toinen tekee hänelle asunnon, kun ei itse osaa tai ei voi, tekee ruoan, vaatteet, kasvattaa lapsemme; ruumiimme meidän on jätettävä lääkärin huostaan ja sielumme pappien huostaan, niin mitä herranimessä meille sitten itselle enään jää? Joudamme vaikka lasikaappiin. Niin, jäähän meille elämästämme vielä se, että saamme valmistaa yhdeksäntoista osan nuppineulaa, pidellä pahvipalasia tai tutkia sitsontiaisen koipia!

Seurauksena on vielä sekin, että joudumme toisten käskettäväksi ja käytettäväksi. Suutarina, leipurina, lääkärinä, tuomarina tee mitä toiset teettävät, elä mukise vastaan, jos et tahdo leivättömäksi jäädä. Näin olemme tämän vanhan elämistävän pohjalla kaikki prostitueerattuja: rahasta toisten käytettäviä. Kauniita lapsia!

Sitten menee meiltä kaikki itsenäisyys, omamallisuus: me olemme niin yhdenkaltaisia kuin Pöykölän porsaas, jotta kun yhden näkee, niin toiset kyllä tuntee. Laumamaisuus yksi meidän sivistyksemme loistavimpia tunnusmerkkejä! Katselkaa vain ihmisiä, niin näette kuinka ne kaikin puolin ovat niin tois-

tensa kaltaisia! Sekä ulkoasussaan että ajatuksissaan ja harrastuksissaankin niin muutamiin lesteihin lyötyjä.

Niin, ajatuksissaankin. Jos jonkun arkkienkelin mieleen juolahtaisi sieltä taivaista tulla tänne alas kurkistelemaan ihmisten aivokoppeihin, niin hän varmaan hämmästyneenä huudahtaisi: »no hyvänen aika, kaikillahan teillä on samallaiset ajatukset! Eikö kukaan ajattele omalla tavallaan?» Sillä todellakin ne vähät eroavat, siis omat ajatukset ovat niin tuiki harvoja, jotta ne hukkuvat kuin pisara mereen siihen ajatuspaljouteen verrattuna, mikä itsekullakin sentään aivoissa on.

Ja annappa että jollakulla olisi hieman omia ajatuksia, niin kyllä ne toiset ihmiset sen niin nokkisivat, ettei sen tekisi mieli tulla niitä omia ajatuksiaan toisille näyttelemään. Seuraa lampaana laumassa ja vältä mahdollisimman paljon omaa, siis eroavaista osoittamasta, jos mielit maailmassa pärjätä.

Ulkoasussa sama seikka: kaikki niin vormuun valettuja, usein pienimpiä yksityiskohtia myöten. Naurun ja pilkan saat, jos uskallat laumasta erota, jos sulla on toisellainen tukka, et kesähelteellä käytä kenkiä jaloissasi tai hattua päässäsi!

Kun minä tulin älyämään, miten laumamaisuus meitä kaikkia hallitsee ja kuinka se on edistyksemme pahin este, niin kun en siihen aikaan muuta-kaan voinut, niin panin edes housuillani vastalauseen tätä laumamaisuutta vastaan: pidin hieman toisellaiset housut, vähän lyhyemmät vain. Ja sekin

pineen miehen kanssa, yliopiston opettajan, kuvaamaan mitenkä sielläkin vielä ajatellaan.

Minä tarvitsin erikoistietoja muutamalta maanviljelys-oppineelta. Kun hän oli kuullut, mihinkä hänen tietojansa tarvitsin, sanoi hän minulle:

— Yhäkö sinä Tanner parka hassuttelet! Etkö sinä jo opi elämään oikein?

— Eihän tuota näy — —. Niin mitenkä sitä olisi oikein eletäväkään? kysyin minä.

— No sehän on helppo huomata sinun, joka ammatiltasi olet lääkäri. Sinun olisi pitänyt valita joku erikoisala lääkäritoiminnassa. Olisit — mielti vähän — ruvennut tutkimaan esim. paiseita. Tutkinut niitä aamusta iltaan: kovia paiseita ja pehmosia paiseita, isoja paiseita ja pieniä paiseita, punasia paiseita ja valkosia paiseita, koko ikäsi vain paiseita, niin sitten sinusta mies olisi tullut. Sinä olisit tullut tunnetuksi yli koko tiedemaailman, eikä, kuten nyt, vain poliisin kirjoissa. Sinut olisi etevänä paiseopin tuntijana kutsuttu yliopistoon opettajaksi; hän itse oli yliopiston opettajia ja piti sitä tietenkä kaikkein korkeimpana saavutuksena. Ja sitten kun Ulla Mari sai paiseen, niin se olisi sanonut: mennäänpäs sen Tannerin luo, se poika ymmärtää sen paiseen päälle; ja sinulle olisi tullut rahaa kuin roskaa. Siis mainetta, arvoa ja rahaa; sillä tavalla!

Arvasin että jotain semmoista hän tulisi esittämään, ja hymyilin hänelle vastaan että — mitenkähän se olisi käynyt, jos minä koko ijässäni en mitään muuta olisi tehnyt, kuin tutkinut vain paiseita, niinkuin sinä

neuvoit, niin enköhän minä itsekin olisi lopulta muuttunut jonkinlaiseksi mätäpaiseeksi.

Niin, semmoisiahan ne ovat paisetohtoreja, hammas-tohtoreja ja jos jonkin läven lääkärejä, tai sitten sammalien, toisten riita-asiain ja pörriäisten tutkijoita siellä ylempänä, ja raitiovaunun kamminkääntäjiä, olutpullon suun valmistajoina, yhdeksänentoista osan nuppineulan tekijöitä, rautalevyihin reijänporajia, langanpäiden solmijoita tai muuta sentapaista taas alempana. Eikä edes sivistyksen korkeimmillakaan asteilla vielä älytä, että elämistapamme on näin peräti hassunkurinen.

4. Aavistuksia uudesta elämistavasta.

Vaikka yleensä ei tajuta nykyisen elämistapamme hassunkurisuutta, niin onneksi löytyy jo sentään siellä ja täällä yksi ja toinen, joka alkaa jo tunnustella, jotta vialla tämä elämä on. Niinpä Ruotsin etevimpiä ajattelijoita Aug. Strindberg tekee, esim. kirjassaan »Onnellisten saari», pilaa nykyaikaisten oppineiden elämistavasta, »Nappiprofessoreista» niin kuin hän heitä ivailee, samalla kun vielä vitsoo alempanakin olevaa äärimmäisen työnjaon kautta syntyneitä elämän yksipuolisuutta. Ja venäläinen suur-ajattelijan, ruhtinas Krapotkin omistaa erityisen luvun kirjassaan »Taistelu leivästä» nykyisen elämistavan suomimiselle ja lyö sitä niin nasevasti, että korvissa vinkuu.

Nämäkään eivät vielä osoita uutta elämistapaa, tyytyvät vain vanhan piiskaamiseen. On kuitenkin jo löytynyt mies, joka siinäkin suhteessa on tien meille viitannut: se on minun mielestäni meidän aikamme suurin sielu, Leo Tolstoi. Hän sanoo eräässä kirjassaan, että jokaisen ihmisen tulisi olla maanviljelijä, käsityöläinen, tiedemies ja taiteilija. Ei siis vain maanviljelijä, ei käsityöläinen, ei tiedemies eikä vain taiteilija, vaan kaikkia näitä. Suorittaa kokonainen elämä, sitä hän selvästi tarkoittaa, luettelemalla elämäntehtävien näin eri puolia, vaikeiksi jaksakaan vielä tätä sanaa käyttää.

Kokonainen elämä, siinä tämän uuden elämistavan tunnuslause. Se sisältää sitä, että kukin ihminen ottaa elämäntehtävikseen kaikki ne tehtävät, jotka ovat tekemisen arvoisia, ja suorittaa ne *itse*. Tämä kokonais-elämisajatus, *totalismi*, on siis vastakohta tälle nykyiselle, jonkun pienen erikoistehtävän suorittamiseen uppoutuvalle elämälle, *spesialismille*.

Tässä äskettäin luin »Naisten äänestä» eräästä »kokonaisesta elämän työstä», jonka oli joku ruotsalainen nainen suorittanut. Ihastuin otsikkoon siinä uskossa, että siis jo joku muukin alkaa nähdä, miten meidän oikein olisi eletävä. Mutta artikkelin luetuani pahasti tunsin pettyneeni: tämä kuvattu nainen olikin suorittanut elämänsä sillä tavalla kokonaisesti, että oli pannut voimansa, koko elämänsä, hankkiakseen joillekin vanhoillepiijoille mukavamman kodin, oikeammin vain asunnon. Näin hirveän pientä osa-

elämää kutsuu Maikki Friberg sentään kokonais-elämäksi! Ei siis vielä sillä tohtorilla ole aavistus-takaan, mikä kokonaiselämä on; vaan eihän sitä ole muillakaan.

5. Mistä vanha elämistapamme aiheutuu?

Tämä nykyinen elämistapamme ei ole syntynyt sillä tavalla, että joku oppinut professori olisi sanonut, että nyt on parasta sinulle Pekka, jotta rupeat porailemaan rautalevyihin reikiä, että sinä lisäkki valmistelet yhdeksännentoista osan nuppineulaa, sinä Matliena solmiat katkenneita lankoja ja sinä Reetta-Kaisa leimailet vain pahvipalasia asemakopissa. Eikä tämä tapamme ole sitenkään syntynyt, että joku mahtimies olisi määrännyt, jotta näin tapahtukoon. Taloudellinen elämä on vain semmoiseksi kehittynyt määrättyjen taloudellisten voimain vaikutuksesta.

Kun tämä huomattiin, että taloudelliset tekijät ovat näin elämämme määrääjiä, syntyi eräs elämänkäsitteoppi, nimitetty historialliseksi materialismiksi tahi myöskin materialistiseksi historiankäsitteykseksi, joka selittää, että niin hyvin yksilöllisen, kuin yhteiskunnallisenkin elämämme viime kädessä määrääjä on taloudellinen kehitys, varsinkin tuotannolliset voimat. Minäkin jonkun aikaa uskoin tätä oppia, ja kieltämättä onkin siinä senverran perää, että kehityksen

ollessa alemmalla asteella taloudelliset voimat jotenkin kokonaan järjestävät ihmisen elämän. Mutta kun tahdotaan mennä niin pitkälle, jotta opetetaan ja uskotaan, että nämä taloudelliset tekijät ovat meidän korkeimpia herrojamme ja käskijöitämme, joiden yli ei meillä koskaan tulisi olemaan valtaa, niin silloin uskotaan liikoja.

Mekö ihmiset siis emme koskaan voisi olla muuta, kuin mitättömiä leikkipalloja taloudellisten voimain käsissä, jotta muuta emme voisi kuin panna vain kädet ristiin ja nöyrinä tunnustaa, että niinkuin Sinä kaikkivaltias taloudellinen tekijä minut sitten määrääät joko raitiovaununkampeen tai sittopörriäisen koipeen, niin minä nurisematta koetan uskollisesti täyttää määräyksesi. Tämmöiseksi tahtoo tämä oppi alentaa ihmisen!

Kun tämän huomasi, nousi sisässäni jotain kapinaan: minusta tuntui, että meidän ihmisten pitäisi päinvastoin alistaa taloudelliset voimat palvelemaan elämämme korkeampia päämääriä ja ihanteita. Kun sille kannalle asetuin, aloin minä uudestaan tarkastelemaan, mistä elämistapamme oikein aiheutuu. Silloin huomasi ensiksikin, että se oikeastaan johdettiin leivästä. Sillä kuka kumma lähtisi ikänsä vain reikiä rautaan porailemaan tai elämänsä ajan solmeilemaan vain langanpäitä, jollei leipä, se jokapäiväinen leipä — tarvikkeet — häntä sinne ahdistaisi. Leipähän se on, joka komentaa.

Että leivällä muutenkin oli näin tärkeä merkitys meille, selvisi minulle sittenkun sukupuoliasioista

vaikenemaan pakotettuna lähemmin tutkin avioelämää. Tahdoin määrätä onnellisen avioelämän perusehdot, ja ensin näytti minusta kuin siihen tarvittaisiin vain oikein paljon rakkautta. Vaan kun asiaa tarkemmin harkitsin, niin huomasin, ettei se rakkaus yksinään vielä riittänytkään. Vielä pitää olla lisäksi leipää, sillä vaikka rakkautta olisikin kuinka paljon hyvänsä, niin jos vaan ei ole leipää, niin se panee niin pahasti virnistelemään ainakin aikavälin. Leipää siis sielläkin välttämättömästi vielä tarvitaan.

Ja sama on asianlaita kaikissa muissakin elämän ilmenemismuodoissa: kodissa, perhe-elämässä, kaikkialla. Ilman leipää ei mikään elämän puoli suju hyvin. Sen jokainen heti älyää, kun vain ottaa asiaa vähän ajatellakseen.

6. Vanhat leipäkysymyksen ratkaisumuodot.

Minulle selvittyä miten tärkeä sija leivällä oli elämässämme, aloin katsella kuinka leivänhankintaankin voisimme sovittaa uuden elämistapamme perusvaatimukset: suorittaa kokonainen elämä ja suorittaa se itse: itse siis valmistaa kaikki tarvikkeemme.

Jokapäiväisessä leivässä tekee leipä suppeamassa merkityksessä, s. o. ruoka-aineet tärkeimmän, nykyisin enimmäen aikaa ja työtä kysyvän osan. Rupsin tutkimaan kuinka tässä osassa voisi itse tuottaa kaikki, mitä tarvitseekin.

Tarkastelkaamme nyt ensin hieman mitenkä vanhalla tavalla tämä leipäkysymys nykyisin ratkaistaan.

Tämä leipäkysymys käy, niinkuin tunnette, *maatalouskysymyksen* nimellä, kai siitä syystä, kun uskotaan, että maasta otetaan leipä. Tämä maatalouskysymys on tähän asti ollut ratkaisussa kahteen suuntaan: laajaperäisenä maanviljelynä ja voimaperäisenä maanviljelynä.

Laajaperäinen viljely on semmoista, että siinä laajat alat — siitä saanut nimensäkin — otetaan käytäntöön ja koneiden ja luonnonvoimain avulla koetetaan siten saada paljon syötävää. Olin itse tilaisuudessa näkemäänkin semmoista viljelystä Amerikassa. Siellä on semmoisia peltoja, että jos hevosella alottaisi aamulla vaon, niin illalla ei vielä olisi päässyt sen yhden ainoan vaon päähän. Siinähan on jo sarkaa!

Semmoisia peltoja ei enään nurin saadaakaan torpparien hevosilla: kyntökone, joka vie monien metrien leveydeltä kerralla ja aika vauhtia, siellä tämän työn toimittaa. Kun minä tämän näin, niin ihastuksesta taputin käsiäni ja ajattelin, noin se Suomesakin pitäisi käydä: Pohjanmaan lakeudet pantaisiin pelloksi, tuommoinen koneaura, ja kuvittelin edelleen: laitettaisiin kyntäjälle pieni sievä hytti, jossa hän sitten kyntökampea kääntelisi, lisäksi topattu tuoli, jossa istuisi ja oma Anni vielä polvella, niin silloin sitä passaisi jo olla maanviljelijänä.

Ja todellakin, erinomainen on tämä amerikalai-

nen leivänsaantikeino. Niin mainio, että syömistä saavat paljon yli sen, mitä itse tarvitsevat. Ympäri maailman, kaikkialle, meillekin tulee amerikalaisia vehnäjauhoja.

Sittenkin niin erinomainen kuin tämä viljelytapa onkin, on siinä kuitenkin se heikko puoli, ettei siten saada paljoa vähältä alalta, ei oikein niinkään paljon pintayksiköltä, kuin meikäläinen torppari saa pellostaan. Tämä onkin tehnyt mahdolliseksi, että sille on voinut kehittyä kilpailija: voimaperäinen viljelytapa, jossa koetetaan ottaa mahdollisimman paljon syötävää taas vähältä alalta.

Sitäkin olin tilaisuudessa näkemään Tanskassa. Kolme, neljä kertaa sen mitä meikäläinen, saa tanskalainen talonpoika pellostaan vastaavalta alalta, ja sanovat, että vielä vain voidaan suurempaan satoon päästä.

Ja nämä molemmat leipäkysymyksen ratkaisumuodot ovat osoittautuneet niin yhtä oivallisiksi, ettei vielä tänäkään päivänä ihmiset osaa sanoa, kumpi niistä olisi pääsevä voitolle. Niinpä sosiaalidemokraatit eräessä puoluekokouksessaan päättivät kysymyksen suhteen asettua vielä odottavalle kannalle: katsoa kumpiko keino saa enemmän etuja puolelleen.

7. Leipäkysymyksen uusi ratkaisu.

Nyt tulen minä ja selitän, että molemmat edellisessä luvussa esitetyt leipäkysymyksen ratkaisu-

tavat ovat peräti keuhkoja. Niissä kummassakin unhotetaan se peräti tärkeä seikka, ettei se viljeltävä kasvi: ruis, ohra, peruna j. n. e. ole kuin nimeksi maaolento, vaan että se suurimmaksi osaksi on ilmaolento. Maassahan sillä on vain juuret; ilmassa taas varsi haaroineen, oksineen, lehtineen, silmuneen, kukkineen, hedelmineen: suurin osa siis ilmassa. Ja ilmalle maanviljelijä ei mahda mitään: hän on, niinkuin nimensäkin jo ilmoittaa, vain *maanviljelijä*, vaan ei *kasvinviljelijä*.

Sitten erehtyy maanviljelijä vielä siinä, kun se uskoo, että kasvi syö lantaa; eihän se toki huoli semmoista likaa suunsa sisäänkään. Mitä se syö, ottaa se senkin suurimmaksi osaksi ilmasta: hiilihappoa, hiiliädioksiidia, kaasua, jonka kai jokainen tuntee. Ja senkin, mitä se maasta syö, ei se syö lantaa, mutta aineita, joita nimitetään kasviruokasuoloiksi; vaan näitä se ottaa vain noin kolmannenkymmenennen osan sen suhteen, mitä se hiilihappoa tarvitsee. Lanta tosin aikain kuluessa, vuosien vierissä osiksi muuttuu näiksi kasviruokasuoloiksi, mutta peräti vähän niitä suuristakin lantakuormista tulee. Tosin kun kasvi siinä suhteessa niin vähällä toimeentulee, niin sillä laillakinhan se on pärjännyt.

Sitten erehtyy se maanviljelijä vielä siinäkin, kun se luulee, että ruoka on kasvin kaikki kaikessa. Paljon vaikuttavampi tekijä kuin ruoka, on sentään lämpö. Lämmöstä se kasvipoika enimmin pitää: kasvaa 26:kin kertaa enemmän parhaassa lämmössä, kuin sen, minkä se meidän keskikesälämmössämme

kasvaa jaksaa. Ruokaa, kasviruokasuoloja vaikka taas kuinka parantaisi, niin ei kasvu kohoa kuin 3—4 kertaa yli sen, mitä se laihemmalla ruoalla kasvaa.

Nämä seikat tunsin silloin kuin tulin älyämään, mikä mahdoton merkitys leivällä oli elämäämme. Ja minulle juolahti tällöin mieleen, että mitenkähän paljon syötävää sitä saataisikaan, jos panisi kasvin kasvamaan kaikin puolin parhaissa olosuhteissa: antaisi siis sille parhaan määrän lämpöä, parhaan kosteuden, parhaan hiilihappimäärän j. n. e.

Kun tämän aatteen sain, rupesin ensin tarkastelemaan yliopistomme kirjastossa niitä kokeisiin perustuvia tutkielmia, joita eri haaroilla yliopistokaupungeissa tässä suhteessa oli tehty. Mitä opin tietämään, vakuutti minulle, että suuremmoista määrää syötävää oli odotettavissa kasvattamalla kasveja kaikin puolin parhaissa olosuhteissaan: ekologisissa optimeissaan.

Kuitenkaan en saanut lopullista tietoa sadon määrästä tällä tavoin. Kukin tiedemies oli näet tutkinut vain jonkun tekijän vaikutusta kasvielämään, eikä ollut ottanut selkoa, mikä olisi tulos, jos kaikki tekijät optimimäärissään pantaisiin yht'aikaa vaikuttamaan, mikä merkitys tällä olisi varsinkin satoon ja minkä verran semmoinen viljely olisi ekonoomista, kannattavaista. Näin täytyi minun lähteä omilla kokeiluillani näistä seikoista tietoon pyrkimään.

Ennenkuin uskalsin kokeiluihin antautua, kävin

haastattelemassa maanviljelyksen ja luonnontieteiden opettajia yliopistossamme. Kerrottakoon mitä siellä päin sanottiin.

Eräs professori, jolta tiedustelin mikä olisi paras lämpö potatille, kysyi minulta: mitäs tohtori semmoisella tiedolla tekee? Vastattuani, että ajoin ruveta potattia viljelemään, sanoi hän »jos Te aijotte perunoita viljellä, niin mitä sillä on lämmön kanssa tekemistä, sillä ette kai Te ajattele ruveta ilmaa kuumentamaan.» Selitin hänelle, että tarkoitukseni oli asettaa kasvi kaikin puolin paraisiin olosuhteisiin kasvamaan ja sen vuoksi kasvattaa sitä ansarissa, lasihuoneessa. Siihen hän puisteli päätään, arvelen ettei siellä mitään kasvaisi.

Toiselta oppineelta tiedustellessa, kuinkahan kalliiksi tulisi semmoisen lasituvan 30° C. lämpöisenä pito meillä Suomessa ja lähemmin selostaessa, mihin tätä tietoa tarvitsin, sanoi hän että siinä on hirveä lämmitys jo kesälläkin, meillä kun keskimääräinen kesälämpö paraina kesäkuukausinakaan ei ole kuin 17°, kun yö ja päivä otetaan lukuun, varsinkin kun seinät ovat vain lasia, joka on niin ohkaista kuin paperia: silloin lämpö, mikä syntyy, menee melkein samalla johtumalla tiehensä. Ja talvella, sanoi hän, ette saa sitä lämpö määrää, vaikka asettaisitte uunin joka metrin päähän. Siis mahdoton ajatus jo lämpökulujen vuoksi.

Kolmas oppinut sanoi, että kun Te aijotte kasvattaa kaiken syötävän koko perheelle semmoisessa

lasitalossa, niin silloinhan sen tulisi olla niin suuri, että koko pelto sen sisään mahtuisi. Ja semmoisenhan tupa maksaisi ainakin satatuhatta markkaa, jos silläkään vielä saisi. Kyllä te olette ensi luokan haaveilija, vakuutteli päälle päätteeksi. Sitten, jatkoi hän, kun Te ette aijo käyttää lantaa, vaan syötellä niillä ruokasuoloilla, niin sekinhän tulee armotomasti maksamaan.

Neljäs sanoi, ettei siellä kasva muuta kuin rikkaruohoa. Viides peloitteli kasvien käyvän katkeran makuisiksikin semmoisilla ruokasuoloilla niitä syötellässä ja kuudes selitti, että kasvihuoneisiin vedenkanto tulee jo tuskastuttavaksi työksi.

Nämä kuulemani kyllä pelottivat ensimältä, vaan kun ajattelin, että leipäkysymykselle pitää löytää parempi ratkaisu, ja että oppineet oikeastaan puhuivat vain otaksumisiaan eikä suoranaisia havaintojaan, niin päätin ryhtyä tarkoitusta varten järjestetyillä kokeilla ottamaan asiasta selvän.

Kokeiluja varten rakennettiin sitten Boxbacka pysäkille ansari ja sen yhteyteen tutkimushuone, laboratorio, höyry- ja sähkökoneineen, ja kemiallisine ynnä fyysikkallisine tutkimusvälineineen. Jotta lämpö pysyisi sisällä, tehtiin ansarin lasiseinät kolminkertaiset. Lisäksi varustettiin pohja runsaasti lämpöjohtotorvilla, iso höyrypannu varattiin ja vahvasti kivihiihiä yhdeksi kuukaudeksi.

Varsinaiset kokeilut aljettiin 1913, muinaisten roomalaisten Ceres-juhlanä 19 päivänä huhtikuuta.

a. Tulos lämmityksestä.

Kokeiluun lähdeettäessä oli ulkona 6° C. sydän päivällä lämmintä ja saman verran yöllä pakkasta. Ei kestänytkään kuin puolisen tuntia, kun lämpö ansarissa saatiin nousemaan haluttuun 30° C. Olin hyvilläni että niin nopeaan ja vähällä tämä lämpö saatiin.

En joutanut sinä päivänä itse olemaan sen kauvempaa koelaitoksella, menin pääkaupunkiin, jättäen lämmittäjän huolehtimaan lämmöstä. Seuraavana päivänä palatessa, riensin ensimmäiseksi katsomaan ansarin lämpömittaria, jonka saattoi nähdä laboratorista käsin. Se osoitti 35° C. Huomautin lämmittäjälle, että höyryä oli päästetty liikaa. Tämä taas vakuutti vain nimeksi höyryventtiiliä auki pitäneensä. Suljettiin se sitten kokonaan.

Noin puolen tunnin kuluttua taas lämpömittariin katsottuani, osoitti tämä 40° C. Tästä lämpötilan edelleen kohoomisesta jouduin ihan ymmälle, sillä olinhan sulkenut lämmittävän höyryn pääsyn ansariin aivan kokonaan. Arvelin että jos maa ehken pääsi lämpenemään näin kuumaksi, avasin siksi ansarin oven, jotta lämpötila aleni 30° C., ja taas suljin sen perästä. Noin puolen tunnin kuluttua oli lämpö ansarissa taas noussut aina 42° varjossa.

Silloin sain minä selville sen tavattoman tärkeän seikan, että lämpöä saadaankin ilman lämmittämättä, kahdeksan kuukautta: maaliskuun alusta lokakuun loppuun, kuten sittemmin ilmeni.

Selitys tähän varmaankin ihmeelliseltä tuntuvaan seikkaan, että huoneet lämpenevät ympäröivää ulkoilmaa paljon lämpöisemmäksi itsestään, on tietelle, termiikalle, oikeastaan hyvin vanha tuttu. Asia on näet semmoinen, että lämpöä löytyy kahta lajia: valoisa lämpö ja tummaa lämpöä. Valoisa lämpö on samallaista kuin valokin siinä suhteessa, että se pääsee lasin läpi ja muutamien muidenkin — nimitetty semmoisia aineita diatermaani-aineiksi — niin kuin ei olisi seinää ollenkaan. Tumma lämpö ei taas pääse lasin läpi. Nyt tämä valoisa lämpö muuttuu tummaksi lämmöksi vesihöyryssä, olletikin, jos se samalla sisältää runsaasti hiilihappea. Näin pääsi valoisa lämpö sisään katosta ja seinistä, muuttui vesihöyryssä, jota ansari-ilma oli kyllästykseen täynnä, samoin kuin se sisälsi runsaasti hiilihappea, tummaksi lämmöksi, eikä semmoisena enään pääsytäkään ulos, vaan salpautui sisään. Näin lämpenee huoneet ilman lämmitystä tarvittavaan 30° C. aivan kahdeksan kuukautta vuosittain: maaliskuun alusta lokakuun loppuun. Tosin pilvisinä päivinä pääsee pilvien läpi tätä valoisa lämpöä niukemmin, mutta erityisillä pitkin seinämiä ulottuvilla vesialtailla saadaan lämpöä talletetuksi pilvisten ilmojen varaltakin, vesi näet voi ottaa sisälleen suuret lämpöpaljoudet ja ilma taas verrattain vähästä lämpömäärästä lämpenee. Ja pimeinäkin kuukausina saadaan, olletikin kirkkaina päivinä, koko tuntuva lisä lämpöä valoisa lämpönä, paitsi että erään tuonnempana selostettavan keinon kautta lämmittämisenkin saattaa nyt

toimittaa ilmaisella voimalla. Tämä ilman saatava lämpö oli tärkeimpiä voittoja asialle.

b. Huoneessa kasvoi ja ilman lantaa.

Saadakseni tietää kasvoiko kasvi päähän asti ilman lantaa, otin kasvatukseen kvartsihiekkaa, jossa ei kasville kelpaavaa ollut muuta kuin hieman rautaa. Tähän sitten siemenet kylvettiin.

Pari päivää kokeilun alkamisesta tuli sinne katsomaan pari agronoomia, jotka kokeiluistani olivat päässeet kuulemaan. Katselivat laatikoita itseviisaan näköisinä ja jo sanoivat

- eihän tässä näy mitään (kasvavan)?
- Ei vielä, vastahan pari päivää sitten kylvettiinkin.
- Eikös tämä ole puhtaasta hiekkaa, kysyi toinen.
- Puhtainta mitä vain on ollut saatavissa.
- Emmepä me tähän asti ole hiekassa nähneet mitään kasvavankaan.
- En minäkään, sanoin heille.

Mutta hiekassa tällä kertaa kasvoi. Kasvoi niin, että salaatikin oli yhdeksässä vuorokaudessa kehittynyt kaikin puolin käyttökelpoiseksi. Ja avoimella maalla ottaa kolme, neljä viikkoa ennen kuin se sinne asti pääsee.

Ruis kasvoi 35 cm pitkäksi tässä ajassa.

Mansikat joutuivat toukokuuksi.

Potatista saa toistasataa mukulaa, ja voi sitä vil-

jellä niinkin, että istuttaa kerran viikossa potatin, antaen sille neljännes neliometriä kullekin kasvu-
alaa. Kun kahdeksan potattia on istutettu, s. o. kaksi
kuukautta ensimmäisen potatin istutuksesta kulunut,
on ensimmäinen valmistunut, josta siis korjataan yli
sata potattia ja uusi sijalle istutetaan. Näin aina
kun päästään toiseen päähän, ehtii toinen pää val-
mistua. Ei siis enään tarvita mitään potattikuoppia
eikä kellareita, kun ympäri vuoden on aina tuoreita
perunoita saatavissa. Eikä sen enempää istutuksia,
eikä ylösottoja, kun kerran viikossa vain potatin
viitsii istuttaa, ja laiskinkin sitä aina sen verran
viitsii. Ja koko perunapelto silloin supistuu noin
kahteen neliometriin, mikä jo jaksaa perheelle pota-
tit kasvaa.

Etelän kasveja kokeilimme riisiä, viiniköynnöstä,
appelsiinia, taateleja, sitroonaa, herkkumelooneja ja
arbuuseja, jotka kaikki menestyivät hämmästyttävän
hyvin. Näin siis kasvoi huoneessa vallan mainiosti
ja kasvoi ilman lantaa.

c. Syöttökustannukset.

Ruokasuoloilla ja hiilihapolla kasvien syöttämi-
nen oli ennustettu jo tulevan hirveesti maksamaan.
Kuitenkin supistuivat kulut tässä suhteessa kymme-
neen penniin vuorokaudessa.

Huomattava sitäpaitse on, että näistäkin menoista
päästään, sillä hiilihappoa ainakin saman verran,
kuin kasvi saa ilmasta, voisi se saada hengitetystä

ilmasta, kun asunto päivisin yhdistettäisiin kasvi-huoneisiin. Ja voihan varsin mukavasti palamisesta ja mätänemisestä syntyvällä hiilihapolla niitä ilmaruo'an puolesta ruokkia. Keräten elimellisiä jätteitä tarkoituksen mukaiseen kompostihuoneeseen ja siellä ne uudenaikaisesti huumustamalla, muuttamalla mustaksi mullaksi—huumukseksi, saa: maata kuohkeana pitävää huumusta, lämpöä, hiilihappoa ja riittävästi ruokasuolojakin. Erkanevia kaasuja: indoolia, skatoolia, rikkivetyä, ammoniakkia y. m. voi näet varsin hyvin kemiallisesti ja fysikaalisesti esim. turvepehkulla sitoa, jottei niistä kasvihuoneiden ilma kärsisi.

d. Työvaivoja.

Viljelysmaa on kyllä valmistettava määrättyissä suhteissa sekoittamalla huumusta (mustaa multaa), hiekkaa, savea, turvetta ja kalkkia, vaan sehän sekoitus kelpaa ainakin kokonaiseksi vuodeksi, ja maatahan tarvitaan niin verrattain vähän, ettei siitäkään koitu suuria työpuuhia.

Kylväminen, idättäminen ja istutus eivät nekään suuria työaikoja vaadi.

Kastelu ja ruokkiminen vie vuorokaudessa 10—20 minuttia.

Leikkely ja sitominen on sekin vain muutaman minuutin työ päivässä.

Rikkaruohot määrättyä menettelyä maata sekoi-

tettaessa noudattaen ovat hyvin vähän työtä lisäämässä.

Taudeilta suojeleminen, puhdistus ja lämmitys supistuvat peräti pieneen työhön päivässä, kun asiat oikein järjestetään.

Niin vähäiseksi tulee työ ylläpitoaineidemme tuottamisessa, jotta se tuskin tekee tuntiakaan henkilöä kohden vuorokaudessa, eikä sekään ole mitään raatamista, vaan kevyttä, puhdasta ja vapaata kaikesta vastenmielisyydestä.

Näin ollen ihanteellisempaa leipäkäsytymyksen ratkaisua tuskin saattanee edes ajatellakaan. Ja vielä esitetyllä tavalla leipäämme tuottaen voimme elää uudella elämistavalla antamamme ohjeen mukaisesti: itse elää elämämme ylläpitoaineidenkin tuottamisen suhteen.

Lukijaa kehoitetaan muuten tutustumaan kirjaani »Leipää omassa tuvassa», hinta 75 p.; siitä saa lisää selvitystä tästä uudesta keinosta kasvattaa syötävää.

8. Uusi koti.

Leivän jälkeen seuraava elämän välttämättömyys on kai *koti*.

Koti, se on pysyväisempi elämän suorituspaikka, niin sitä ehkä voisi paraiten määritellä. Tämän määrittelyn mukaisesti on minusta se, joka kodin

tekee kodiksi, se ominaisuus, että se on *elämän suorituspaikka*, siis paikka, jossa työskennellään, sillä työskentely, toimintahan on vasta oikeaa elämän suoritusta, kuten alussa jo osoitin.

No ovatko nykyisin meidän kotimme tällaisia elämän suorituspaikkoja? Harvoinhan enää miehelle? Ei ainakaan kaupungeissa, tehdas- ja saha-paikoissa eikä enään aina kirkonkylissäkään, siis edistyneimmissä paikoissa, kuten ne väittävät.

Mieshän siellä työskentelee muualla: siellä tehtaassa, rakennuksella, kaupassa, virastossa, toimistossa j. n. e., vaan ei kotonaan. Ja olemme tähänkin jo niin tottuneet, että harva huomaa siinä muuta kuin asian luonnollisimman menon. Ajatellee, samapa se lienee missä sitä leipäpalansa tienaa ja aamusta illan saa.

Katsotaanpa nyt mitä vaikuttaa tämä tällainen järjestys, että kotimme ei ole meille elämänsuorituspaikka.

Siitä kärsii näet avioelämä. Oikea avioelämä on näet elämän suoritustoveruutta perus-ominaisuudeltaan. Siis *yhdessä* työskentelyä, *yhdessä* puuhailua, *yhdessä* pyrkimistä ja harrastusta. Kuinka saattaakaan avioelämä olla tällaista *yhdessä* elämänsä elämistä silloin kuin mies päivät työskentelee muualla ja vaimo kotona? Näin ollen oikea avioelämä tällaisen elämänsuorituspaikkajärjestelmän vallalla ollessa on kerta kaikkiaan mahdotonta. Kaupunkilainen mies ei siten voi olla elämänsuoritustoveri vaimolleen, s. o. oikea aviotoveri.

Ja niin harvoin kuin tätäkään älytään. Ei edes nainenkaan.

Satuin tässä äskettäin tästä puolesta puheisiin erään rouvan kanssa. Hän sanoi ettei hän voisi sietääkään, että mies olisi aina kotona. Sehän olisi vallan kauheata, vakuutteli hän. Ja sen vuoksi, jatkoi hän, minä en huolinutkaan suutaria enkä räätäliä, vaan otin monttöörin, koneiden ylös-asettajan. Ja minun mieheni, sanoi hän, on koko viikot kotoa poissa: tulee vasta lauantai-iltana ja viipyy sunnuntai-iltaan, ja sittenkös se onkin vasta hauskaa, hymyili Ulla Mari käsiään hykerrellen.

Ihan varmaan tämä rouva väärin käsitti koko avioelämän. Eihän se ole vain pelkkää hyväilyä ja elättämistä. Jos todellakaan milloin ei muuta ole kuin hyväilyä, niin kyllä siihenkin kyllästyy: mies ihan varmaan sanoo lopulla »vie hyvä Ulla jo huules pois»!

Vasta sitten kun elämä tositoimissa on yhdessä suoritusta, on hyväilylläkin merkityksensä: ne ovat kuin voita leivälle. Yksinään on se liiaksi ytelää ja äitelää pitemmältä maistuakseen. Näin kärsii siis avioelämä nykyisestä kotijärjestelmästä.

Kun on puhe avioelämästä, niin katselemme tässä yhteydessä, kuinka nykyinen elämistapammekin tekee oikean avioelämän useimmille ihmisille mahdottomaksi, että siis nykyinen elämistapa on vielä avioelämän kannaltakin onneton ja semmoisena hyljättävä ja uuteen vaihdettava paitsi niistä syistä joita esitykseni alussa jo osoitin.

Kun nyt tämän elämistävän vallitessa miehellä ja vaimolla on melkein pakko olla eri elämistapa, eri työskentely, niin eivät ne silloin voi ymmärtää toisiaan, eivät oikein osaa-ottaa toistensa elämäntyöhön, ei tuntee siinä suhteessa toisiaan kohtaan myötätuntoa, ei lämmittää eikä innostaa toisiaan. Joku esimerkki tämän valaiskoon.

Ajatellaanpa esim. raitiovaunun kuljettajaa ja hänen vaimoaan. Otaksutaan vielä niin edullinen tapaus, että mies olisi voinut innostua mokomaan yksitoikkoiseen elämäntehtävään. Mies tulee sitten illalla työstään kotiin ja innoissaan puhelee vaimolleen: »kuuleppas Anni! Tänään kun minä käänsin raitiovaununkampea ensin noin päin ja sitten näin päin, jotta sekös oli niin surkean hauskaa». Mitä vastaa tähän vaimo? Todellisen elämäntoverin pitäisi voida lämmitä myös miehensäkin elämästä ja siten tulisi raitiovaununkuljettajan rouvan puhjeta ihastukseen ja vastata miehelleen, todellisesta sydämestä osaaottaen, että »olipa se hauskaa että sinä sait sitä kampea niin käännellä».

Mutta tämmöinenkö on vaimon vastaus? Ei milloinkaan. Sillä eihän tämä kammin kääntäminen ole hänen työtään, jotta hän voisi todellisesti ihastua siitä, sitä edes ymmärtääkään. Ja niinpä kuuluisikin vaimon sanat miehelle, »minä viisi sinun kampisi kääntelemisistä. Käännäpä sitä minne päin tahansa, kunhan rahat vain minulle tuot».

Eikä paremmin ole suinkaan suhde miehen puolelta vaimoonsa. Jos esim. tämän samaisen kuljet-

tajan rouva on kotona toimiessaan sattunut esim. valmistamaan tytölleen koltun, ja sitten illalla sitä miehelleen näyttäisi, niinhän oikean puolison näet aina tehdä tulisi, niin ymmärtäisikö miehensä häntä? Ei suinkaan. Jos vaimo sanoisi miehelleen että »katsopas minkälaisen koltun minä sill'aikaa tein meidän pikku Annille!» No jos miehellä on hieman verran kohteliaisuutta, niin saattaisihan hän kyllä sinnepäin vilkaista ja välinpitämättömällä äänellä sanoa töksäyttää: »on, hyvä kolttuhan tuo on». Mutta jo äänestä huomaisi Annin herkkä aisti, ettei tuo mies ainakaan ymmärrä koltun päälle, enemmän kuin lehmä tuulimyllyä. Ja toista kertaa ei hän enään töitään miehelleen näyttelisikään, jos kerran sen tyhmyyden tulisi tehneeksi. Kukapa viitisikään töitään näytellä ihmisille, jotka eivät niitä lainkaan ymmärrä, eihän semmoisilta mitään osanottoa olisi odotettavissa. Niinhän näytteleekin nainen töitään naapurin emännälle, toisille naisille, mutta ei miehelleen.

Eivät siis voi mies eikä vaimo toistensa elämään oikealla tavalla suhtautua tällä nykyisellä elämistavalla. Vanha elämistapa on siten kurja avioelämänkin kannalta. Ja niin harva kuin senkin edes älyää!

Palataksemme taaskin siihen nykyiseen kotijärjestelmään, niin on se vielä turmiollinen perhe-elämänkin vuoksi. Mies silloin näet ei voi olla oikea isä lapsilleen.

Uudemman käsityksen mukaan isän tulisi olla toveri, vanhempi toveri omille lapsilleen. Hänen

tulisi jaksaa koko elämän ikänsä säilyttää lapsensa avoin ja täysi luottamus ja käydä lapselleen malli-ihmisenä, jota lapsi ihailee, ja jonka kaltaiseksi hänkin tahtoo tulla. Vasta tällaisena voi hän todellakin vaikuttaa onnellisesti lapseensa: kasvattaa ja johtaa sitä elämässä.

Vanha käsitys, jonka mukaisia nykyisin vanhemman ja lasten väliset suhteet vielä ovat, on se, että vanhempi, olletikin isä, on lapseensa nähden valtiass, jonka edessä lapsen tulee tuntea vähäpätöisyytensä ja mitättömyytensä. Kuinka tuiki mahdotonta mikään todellinen kasvatus semmoisten suhteiden valitessa on, sen oivaltaa jokainen, joka kasvatuksen luonnetta hiemankin tajuaa.

Vaan jos nyt, isän työskennellessä tehtaassa tai virastossa, hän päivät päästään on pakotettu olemaan poissa lastensa luota, niin miten herranimessä voi silloin todellinen toverisuhde olla isän ja lasten välillä. Varsin mahdotonta. Nykyinen kotijärjestelmä, se että isälle ei kotinsa ole elämän suorituspaikka, vaikuttaa näin ollen onnettomasti perhe-elämääänkin.

Ja lapsillemme liioin ei nykyinen koti ole elämän suorituspaikka. Onhan tapa semmoinen, että kun lapsi tulee isommaksi, pannaan se kouluun kuudeksi jopa kahdeksitoistakin vuodeksi. No sehän nyt on ainakin hyvä tapa, että lapsia pannaan kouluun, kuulen sanottavan. Ei minusta: minun täytyy nousta kouluja vastaan. Minä väitän että koulu parhaassa

lajissaankin on aina nurinkuristen olojen synnyttä-
mä nurinkurinen laitos.

Kun minä nousen kouluja vastaan, niin ymmär-
tänette, etten minä suinkaan astu sivistystä vastaan.
Minä vaadin vain, että tiedon, taidon, sen sivistyk-
sen tulisi antaa lapselle vanhemman ja kotonaan,
eikä opettajan siellä koulussa, että tämänkin lajin
elämää tulisi vanhemman suorittaa itse ja koti täs-
säkin suhteessa olla elämänsuorituspaikka. Katso-
taanpa, mitä surullisia seurauksia siitä, näet, on,
kun näin ei ole asianlaita.

Koulu kun kasvattaa lapsemme on siitä ensin se
onneton seuraus, että vanhempi silloin laiminlyö
yhden elämän arvokkaimmista tehtävistä. Tuskin
löytyy toista niin tärkeätä elämäntehtävää, kuin on
lastemme kasvatus; siinä jos missään pitäisi jokai-
sella vanhemmalla elämän todistuksessaan olla
kymppi. Nyt saa hän tässä nollan! Ja tekeekö
vanhempi tällä ajalla sitten jotain vieläkin tärkeäm-
pää, arvokkaampaa? Hänhän valmistaa sensijaan
olutpullon suun, yhdeksännentoista osan nuppineu-
laa tai kenties asettaa lankkuja taapeliin. Olisiko
se tärkeämpää kuin omien lastensa kasvatus, onko
se edes lähellekään yhtä arvokasta? Kysyn vain. —
Näin hupsahtaa siis elämän arvoa, kun emme itse
omia lapsiamme kasvata. Siinä yksi kaunis seuraus.

Toiseksi henkisesti muodostaa silloin *vieras*
mies, *vieras* nainen *meidän* lapsemme. Löytyisikö
ketään äitiä, joka suostuisi siihen, että vieras nai-
nen määräisi, miten hänen lapsensa on puettu?

Kuinka paljon tärkeämpää sentään on henkinen pukeminen, ja sen saa vieras suorittaa! Ette napise, vaikka toinen mies muodostaa teidän lapsenne oman mallinsa mukaiseksi, antaa sille ihanteet ja elämän-ohjeet, elämänkatsomuksen ja yhteiskuntakatsomuksen! Te katsotte vain välinpitämättömänä syrjässä, ikäänkuin semmoinen asia ei teitä vähääkään liikuttaisi.

Silloin kun vanhemmalla itsellä ei ole mitään ihanteita eikä vaatimuksia elämältä, saattaa kyllä ymmärtää, kun isäntä vie tyttärensä opettajan luo ja sanoo hänelle: teepä tyttärestä mikä tahansa. Mutta nyt kun jo alempanakin löytyy ajattelevia ihmisiä, on välinpitämättömyys omien lastensa henkisestä muodostamisesta kauheata. Ja entäs silloin, kun huomaa, että hänen lapselleen annetaan siellä koulussa ihanteet, ohjeet ja käsitykset, joita vanhempi ei edes voi tunnustaa oikeiksikaan!

Kolmanneksi epäonnistuu koulu tehtävässään.

Ne sanovat ne koulumiehet, kasvatustieteilijät, että koulun tarkoituksena on herättää harrastusta, ennen kaikkea tietoharrastusta. Katsotaanpa nyt, kuinka tämän tarkoituksen saavuttamisen kanssa oikein sitten käy.

Esimerkiksi kansakoulun? Olette kai nähnyt kansakoulunkäynejä aikuisia? Ovatko ne semmoisia tietoja harrastavia miehiä ja naisia, jotka aina kun vaan on aikaa — tietokirjat käsissä istuvat? Semmoisiako ne ovat teidän paikkakunnallanne? Eikös

mitä. Tuskin löytää yhtä kymmenestä kansakoulunkäyneestä, joka tietokirjasta välittäisi.

Se on kyllä totta, että nykyisin jonkun verran jo luetaan. Mutta tietokirjojako? Ei, vaan hauskuuskirjoja: romaaneja ja iloisia juttuja. Niitä ne kyllä oikeat romaaninlukijat ahmivat, jotta silmät ovat pullallaan. Ja kun ne kyselevät minunkin kirjojani, niin aina ne tiedustelevat, mikä niistä olisi hauskin. Viis siis tiedoista, kunhan vain on hauskaa! Semmoisia poikia ja tyttöjä ne kansakoulunkäyneetkin yleensä ovat!

Tosin saattaisi, oikeastaan pitäisikin kirjan olla hauskan ja samalla sisällöltään arvokkaan, niinkuin yleensä elämänkin semmoisen tulisi olla; ja löytyy romaanejakin, jotka täyttävät nämä kummatkin vaatimukset. Mutta harvoin niitä kirjoja tutkitaan arvokkaan sisältönsä takia, pelkän hauskuuden, ajan kulun vuoksi vain.

Ja niitä »neljän kuninkaan kirjoja», kortteja, niitä ne kansakoulunkin käyneet jotenkin kaikkialla ja ahkeraan tutkivat. Harva lienee mies, joka ei pataässä ja ristirouvaa tuntisi. »Pistäpä poika pataa, onko sulla rumfia, vai tehdäänkö sinusta pietti?» Semmoisia puheita niitä ennen kuulin, eivätkä ole kortit unholaan vielääkään joutaneet.

Niin harva todellakin tietokirjallisuudesta välittää, että korkeintaan yksi kymmenestä löytyy. Näin mainiosti kansakoulu tehtävässään onnistuu, jotta se yhdeksänkymmentä prosenttia epäonnistuu. Lai-

tos, joka siihen määrään ampuu syrjään, ei kai ole kehuttava laitos, sen kai lukijakin jo myöntänee.

Oppikoulut sitten? Luulette varmaankin, että ne herrat ja neidit ylioppilaat ovat oikeata tietoa janoavaa väkeä, joka vain tutkii niitä syntyjä syviä. Niinhän sitä luulisi kun puusta katsoisi. Vaivoin löytää niidenkään joukossa kuin yhden kymmenestä, joka todella tiedoista välittäisi.

Se nyt on myönnettävä, että ne ylioppilaat, jotka jatkavat opinnoitaan yliopistossa, äijä vähän lukevat niitä tuomarin kirjoja, tohtorin kirjoja ja papin kirjoja; mutta sitäkö varten, jotta saisivat tietoja. Eikös vielä. Sentakia vain, että pääsisivät tutkinossa läpi, saisivat siten todistuksen ja sen nojalla sitten viran, leipää ja akan. Sitä varten ne kyllä vähin niitä kirjojaan katselevat, mutta ei tietoja varten.

Näkyyhän se muuten siitäkkin, että harvoin näkee ylioppilaan pöydällä muun tietokirjan kuin kurssikirjan. Ja sitten viran saatuaan harva enää viitsii lukea edes entisiä kurssikirjojaan vielä vähemmän että kartuttaisi tietojaan. Tuskin on henkilöä, joka muutaman vuoden perästä tutkinnon suorittamisesta voisi edes läpäistä tästä kerran suoritetusta tutkinostaankaan. Niin kauniita poikia ne korkeidenkin koulujen käyneet ovat.

Se on: koulu täydellisesti epäonnistuu tehtävänsään sekä ylhäällä että alhaalla.

Minä luulen, että tähän surulliseen tulokseen on suurimpana syynä se, että tuo tieto, taito annetaan

koulussa. Silloin panee varmaankin tuo pikku Jussi merkille, että aikuiset eivät lue näitä kirjoja eivätkä niitä osaa, ja hän varmaankin järkeilee näin: koska tuo isäukko ei tiedosta välitä, eikä tuo äitikään, enemmän kuin muutkaan aikuiset, niin mahtanevatko semmoiset tiedot olla tarpeellisiakaan? Eiköhän vain opettaja koulussa pelkästään meitä pieniä niillä läksyillään rääkänne.

Ja eikö olekin se kummaa puhetta, että isä sanoo pojalleen: »jos et sinä poika Pekko hanki tietoja, niin patukkata saat, minä isä Iisakki enemmän kuin äitikään emme niitä tarvitse». Lasten lelujako ne tiedot sitten ovatkin? Mitähän niillä lapset tekee? Elämässä oikeita tietoja tietenkin tarvitaan. Sen mukaisesti meidän aikuisten olisi niitä itse ensin hankittava ja sitten katsottava, kuinka niitä lapsillemmekin voisimme vielä antaa.

Jos lapset otetaan pois koulusta ja mentäisiin itse sinne sijalle, olisi siinä varmasti enemmän järkeä.

Se on: tieto, taito olisi meidän vanhempien itse ensin hankittava ja sitten itse ne lapsillemme kodissamme annettava.

Toinen olisi ihan varmaan tulos tiedon halun herättämisessä. Ei tarvitsisi silloin vanhemman hokea ja komennella lasta kirja käteen, kyllä se tahtois tehdä niinkuin isä, äiti ja muutkin aikuiset tekevät, niin suunnaton halu on niillä matkia meitä isompia. Kulkekaamme vain itse edellä, ne tulevat

varmasti perässämme, ja sehän olisikin asiain luonnollinen järjestys.

Väitettäneen vastaan, ettei vanhemmalla ole itselläänkään näitä tietoja ja taitoja, jotta se voisi niitä lapsilleenkaan antaa. Onhan se valitettavasti nyt kyllä niin; mutta jos tahdotaan väittää, että niin tulee aina olemaan, niin silloin väitetään liikoja. Sillä pitää muistaa, että isä ja poika ei synny samana päivänä, jollei leskieukon kanssa mene naimisiin ja saa kohta kaupan päällisiksi kokoistansa poikaa.

Pojan tulisi syntyä kolmekymmentä vuotta myöhempään kuin äidin. Lasten ei pitäisi laittaa lapsia. Ja silloinhan olisi äidillä, isällä ainakin kymmenen vuotta hyvää aikaa hankkia ensin tietoja ja taitoja, ennenkuin toimittavat pojan maailmaan. Silloin voisi äiti sanoa tyttärelleen: nyt sinä tulit oikeaan aikaan: pääkoppa on täyteen varattu tietoja juuri sinua varten, ja isän kanssa kilvan koetetaan tietoja lisää hankkia. Ja niin mainiosti kuin se käykin päinsä lapsen pienenä ollessa. Pitkillä koivillaan voi iso Jussi aina kulkea pitkät herranajat tiedon hankinnassakin edellä pikku Jussiaan, vaikkapa se nerokin olisi.

Sanottanee vielä, ettei isä voisi tietojaan pojalleen antaa, kun hän ei saa olla kotonakaan. Niin kylläkin: silloin se on mahdotonta; mutta isä täytyykin saada ensin kotiin sekä vaimonsa luo että lastensa luo. Ja nyt uusi leipäkeinomme auttaa meitä siihen.

9. Valokodin oivalliset ominaisuudet.

Niinkuin edellisessä näimme, ei kotimme nykyisin vastaa tarkoitustaan: uusi, toisellinen koti on tarpeen. Sen tulee olla semmoinen, että se todellakin on elämän suorituspaikka sekä miehelle että vaimolle, jopa lapsillekin.

Tämmöiseksi saamme me kotimme, kun rakennamme sen lasista ja yhdistämme siihen ennen kuvaamamme ansarin sillä tavalla, että asunto laitetaan lasista ja keskelle ja sitä välittömästi kiertämään kasvihuoneet ympäri.

Silloin on tästä järjestyksestä ensiksikin se etu, että perhe saadaan kokoon. Leivän takiahan miehen ja isän täytyi jättää vaimonsa ja lapsensa; nyt kun leipänsä voi niin mainiosti, kuten edellisessä osoitin, kasvattaa itsekukin ansarissaan, niin ei miehen enään tarvitse lähteäkään muuanne töihin leipää ansaitakseen. Näin on hänelle silloin koti todellinen elämän suorituspaikka; hän voi nyt olla vaimollaan todellinen elämän suoritustoveri, kun aina saa olla yhdessä ja samallaisessa toiminnassa; ja vihdoin nyt hän voi lapsilleenkin olla johtava vanhempi toveri, s. o. oikea isä. Nämä arvaamattoman tärkeät edut jo saavutetaan asunto- ja leipäpaikka yhdistettäessä.

Toiseksi on tämmöinen asunto, jossa valo pääsee kaikkialta seinistä ja katosta sisään, niin peräti terveellinen koti. Valo, paistava aurinko, kykenee näet tappamaan taudinsiemeniä, bakteereja. Ei tun-

tiakaan tarvitse paistavan auringon hellittää, kun sitkein tuberkelibasilli jo köntistyy, ettei nosta enään niskojaan eikä laita enään keuhkotautia. Ja muut bakteerit, niinkuin hinkuyskän, influentsan, kurkkumädän, reumatismin, rokkotautien j. n. e. — melkein kaikki taudithan ne tulevat bakteereista — niitä ei paistavan auringon tarvitse kuin vähän hännällään hutaista, kun jo kuolevat. Ei siis taudinsiemeniä tällaisessa valotuvassa.

Sitten on valolla vielä niin terveyttä edistävä vaikutus muutenkin. Hermostomme, koko elimistömme siitä elpyy. Onhan jo kaikkialla alettu ottaa niitä valo-, ilma- ja aurinkokylpyjä. Se ei ollut lääkäri, joka näitä ensin esitti; päin vastoin nauroivat lääkärit semmoisille tempuille, uskotellen ihmisille, että heidän resepteillään kun apteekkitörkyä nielasee, niin sitten se muka vasta tepsii. Nyt tuskin löytänee vanhoillisinta lääkäriä, joka ei jo myöntäisi valolla olevan suuren merkityksen terveyteemme.

Todistuksena siitä, että valolla on tällainen terveydellinen voima, voisi vielä pitää sitäkin, että kokonainen lääkäriseura päättää ryhtyä toimenpiteisiin valotuvissa tautien parantamiseksi. Tänä vuonna maaliskuussa suomalaisen lääkäriseuran, Duodecimin kokouksessa selosti näet eräs tohtori Vinter uutta keuhkotaudin parannustapaa, valolla parantamista, jota hän oli ollut tutkimassa Sveitsissä. Sukeutu-neessa keskustelussa professori Karvonen sanoi nähneensäkin semmoisessa lasituvassa parannettavan keuhkotautisia ja pahantapaista verenvähyyttä

potevia Breslaussa, Saksassa. Ja tuloksena oli, että yksimielisesti päätettiin kääntyä lääkintöhallituksen puoleen, että meille Suomeenkin laitettaisiin semmoisia lasihuoneita niiden sairashuoneiden yhteyteen, joita parillaan on rakenteella Fredriksbergissä, lähellä Helsinkiä.

Ja tämmöisessä valoasunnossa varmaan ikämme-kin jatkuisi, pysyisimme kauvemman aikaa nuorina-kin. Viimeaikaisimpia pyrkimyksiä onkin, että elämää olisi saatava jatketuksi. Syytähän siihen olisi-kin. Ajatelkaapa, että mies viiden- kuudenkymmenen korvissa, elämistaidon juuri opittuaan, kuolee pois! Ei siis voi käyttää koko taitoaan. Sehän on aivan narripeliä se. Annappa että joku viisisataa vuotta vaikka aluksi elämää jatkettaisiin, niin sitten täällä elämästä jotakin tulosta olisi odotettavissa.

Nykyisellä ijällä vanheneminen ja kuolema on elämän huutavin epäkohta, jota vastaan kaikki inhimilliset voimat olisi koottava ja järjestettävä. Ja kuitenkin on meidät saatu uskomaan, että vanheneminen ja kuolema tällä ijällä olisi muka oikea Jumalan lahja meille!

Että vanheneminen on luonnollinen ilmiö ja että sitä samoin kuin kaikkia muitakin luonnollisia asioita voidaan tieteellisesti päästä tuntemaan, on jokaisen käsitettävissä. Ja tieteellinen tutkimus on jo kyllä niin edistynyt, että ponnistavalla työllä tämänkin vanhenemis-ilmiön perille kyllä päästäisiin. Mutta kokemus on osoittanut kaikilla muilla aloilla, että minkä me tarkoin tunnemme, sitä me aika paljon

myöskin hallitsemme. Ei siis niinkään pilventakaisia ajatella, kun toivotaan että vielä kerran ihminen kykenee ikäänsäkin jatkamaan. Tässäkin pyrkimyksessä valoinen elinpaikkamme on oleva avuksemme.

No pitääkö meidän nyt odottaa siksi, kun kovasti sairastumme, ennen kuin valoasuntoon siirymme? Sehän olisi hölmöläisten hommaa. Menään vain kohta, niin emme sairaksi ehkä tulekaan. Olisihan se parempi, eikö niin?

Neljänneksi olisi tällöinen esitetty koti niin verrattoman kaunis ja ihana. Ansariosastossa olisi syytä myöskin kasvattaa etelän hedelmäpuita. Useat näistä ovat samalla kerrassa komeita vielä katsella-kin. Esimerkiksi banaani, jonka lehdetkin ovat 3—4 metriä pitkiä, samoin on upea puu taatelipalmuikin, niin oliivipuu ja kookkos. Lisäksi voisimme pitää siellä maapallomme kauneimpia kukkakasveja ja köynnöksiä. Tällöinen ylen ihana troopillinen maisema ympäröisi silloin asuinhuoneitamme. Sehän olisi jo paratiisillista! Ja talvella olisi vielä kaksi maisemaa: ulkona pohjolan valkeat lumilakeudet, joiden kauneutta silloin paremmin älyäisi, kun rinnalla olisi afrikalainen keidas. Katosta talvi-iltoina tuikkisi Capella, Pollux, Castor, Vega, Arcturus, Sirius, Venus ynnä tuhannet muut kiiluvat, valaisisi kuu haaveellista valoaan ja revontulten loimut näkisi. Katsellapa tätä kaikkea sitten Anninsa kanssa kaulakkain, niin oi ihania niitä päiviä! Semmoisenhan sen oikean elämänsuorituspaikan olla pitäisi.

10. Ennakkoluuloja.

Tuskin on ollut ainoatakaan tärkeämpää uutta ajatusta ja merkitsevämpää keksintöä, joka ei olisi saanut kokea vastustusta ennakkoluulojen takia. Katselemme tässä nyt tärkeimpiä vastaväitteitä, joita tämmöistä valokotia vastaan on tehty.

Kun olin painattamassa Tampereella kirjaani »Löydetty paratiisi», jossa tämän uuden ihannekodin ensin esitin, tapasin siellä erään tuttavani rakennusmestarin. Hän oli hämäläinen ja semmoisena hidasluonteinen, etten olisi tavallisella puheella saanut kuulla hänen mielipidettään tämmöisestä asunnosta ollenkaan. Kävin senvuoksi asiaan vähän röyhkeästi: sanoin hänelle: »nyt aijon minä tulla ja mullistaa koko rakennus-alan toiseksi.»

— Kuinka sitten? kysyi hän.

— Että kaikki asunnot tästä lähtein laitetaan lasista.

— Semmoisissako lasihuoneissa asuttaisiin talvellakin?

— Niin tietysti, vastasin hänelle.

— Ooh, ei siellä kukaan tarkenisi, sanoi hän varmana.

— Tulkaapas meidän lasitupaamme, niin totisesti tarkenette, vakuutin hänelle, ja kerroin sitten kuinka kahdeksan kuukautta vuosittain saamme ilmaisen lämmön 30 asteeseen, ja miten lasiseinien välissä oleva kuiva ilma on parasta lämpimän pidättäjää. Hän alkoi sitten antaa perään.

Mutta vähän aikaa vaiti oltuaan sanoi hän taas:

— En minä kuitenkaan uskaltaisi semmoisessa lasituvassa asua. Silloinhan joku hulikaani saattaisi ottaa kiven käteensä ja mättää koko seinät sisään.

— Onkos teillä ollenkaan lasia seinissä? kysyin häneltä.

— Ei seinissä, ikkunoissa vain.

— No ovatko ne ikkunat sitten seinissä vai kattosako ne ovat?

— Seinissähän ne kyllä ovat; senverran meillä kyllä on lasia seinässä, myönsi mestari.

— Mutta kuinka te uskalsitte niinkin paljon panna lasia seiniin? Ettekö te peljännyt että jos hulikaani särkisi ne?

— Eiväthän ne ihmiset sentään niin hulluja ole, että ne ikkunoita särkisivät, arveli hän.

— Vielä hullumpiahan ne silloin olisivat, kun ne seiniä särkisivät, hymyilin minä hänelle. Ja sitäpaitsi on meillä jo vuosikymmenien kokemus siitä, ettei lasiseiniäkään säretä. Helsingin kaupungilla, yliopistolla ja monella yksityiselläkin on ollut jo pitkät ajat lasitaloja kukkien kasvattelua varten, eikä ole säretty.

— Ehkenpä sitten on ennakkoluuloani. Vaan siltä se ensi kuulemasta tuntuu, kuin ei siellä olisi turvallista. Hetken vaijettuaan virkkoi hän taas:

— En minä sentään vielä semmoiseen asuntoon lähtisi; silloinhan koko kaupunki näet näkisi, mitä me Ulla Marin kanssa siellä hommattaisiin.

Rauhoitin häntä, ettei siinäkään suhteessa ollut mitään hätää: asunnon ympärihän kiertää kasvihuo-

neet ja on syytä panna ne aivan täyteen kasveja kasvamaan. Silloin ei sivullinen mitenkään saata sivullepäin nähdä, mitä siellä sisällä hommataan. Ylhäältä kyllä taivaan linnut ja Herran enkelit voisivat tirkistellä, vaan eihän niitä ole syytä meidän ujostella.

Mies antautui. Sain sittemmin kuulla, että ne eukkonsa kanssa olivat vähän häkäisissä väleissä: nujuuttivat toisinaan toisiaan tukkapäistäkin, eivätkä siis tahtoneet, että kaupunki näkisi heidän näinkin lystiä pitävän.

Niin todellakin: tuskin löytyy sitä uutta ajatusta tai keksintöä, joka ennakkoluulojen kanssa ei olisi saanut aikansa taistella. Sen kai jokainen kehityksen kulkua tunteva tietänee.

Ehkenpä tämän tiedon vahvistan vielä parilla kertomuksella. Kun ruotsalainen insinööri Eriksson keksi potkurin, propellin, niin näytti hän tätä keksintöään ei ollenkaan maallikkomiehille, vaan toisille insinööreille.

— Tuommoinenko väkkärä kuljettamaan aluksia? sanoivat he. Ei milloinkaan. Silloinhan sen siivetkin pitäisi olla pitemmät kuin myllyn siivet, ennenkuin se voisi laivaa eteenpäin puskea. Ja missä vesissä se semmoinen rakkine sitten sopisi mekastamaan? Johan se silloin mättäisi kaikki kalatkin sieltä ilmaan, hakisi joka kiven ja karin, eikä pääsisi lähelle rantojakaan.

Me tiedämme kuitenkin, miten käytännöllinen vehe tämäkin on.

Toinen tapaus. Olin nuori poikanen, kun syntymäpitäjäni Rantasalmelle tuotiin ensimmäinen separaattori; ei siihen taloon, jossa minä olin, vaan naapurini. Meidän talon emäntä alkoi silloin paipattaa, että jo nyt on maailman loppu ja viimeinen tuomio ihan tulossa, piru päästetty valloilleen ja anti-kristus maailmassa, kun semmoisia vehkeitä ruvetaan käyttämään ja Jumalan oikeat keinot syrjäyttää tahdotaan. Ja hän kantoi oikein vihaa tästä naapurinsa emäntää kohtaan. Innostuksissaan löi emäntä reiteensä ja vakuutti, ettei ikinä niin kauvan kuin hän on talossa emäntänä, heille tuoda »mokomata pirun seppäräätäliä». Tuskin kuitenkaan kului kahtakaan vuotta kuin »seppäräätäli» tuli siihenkin taloon. Mikä on edistystä, paremmuutta, se se sittenkin lopulta voittaa.

Tästä on meille sen verran opittavaa, ettemme kohta kun uutta kuulemme, lyö vastaan, että me aina ensin avoimin silmin tarkastelemme huolellisesti mitä lajia se uusi on. Ei meidän pitäisi tehdä niin kuin se jämsäläinen isäntä, joka kuntakokouksesta palasi. Häneltä, näet, kun kysyttiin, mistä siellä kokouksessa puhe oli, niin isäntä sanoa pöläytti: ka sitä minä en tiedä, mistä kysymys oli, mutta vastaan minä ainakin kovasti panin. Mitä järkeä on vastustaa, ennenkuin tietää, tuntee asian.

Muuten samallaisia tuntuvat monet jämsäläiset olevan vielä tänäkin päivänä. Minun piti pitää siellä tänä syksynä luento tästä uudesta elämistavasta, ja

olin jo saanut siihen nimismiehenkin luvan, kun joku Ristikonkari pappi, kansanopiston johtaja ja joitakin naisia vaativat nimismiehen peruuttamaan lupansa ja hän housuissa kävelevä raukka meni akkojen perässä. Vastaan panivat, vaikka eivät tienneet mistä kysymys oli.

Ja meidän on muistaminen, että tällä nykyiselläkin asunnollamme on pitkä ja moniasteinen kehitys takanansa. Emme aina ole asuneet näinkään mukavasti. Oli aika, jolloin asuntonamme olivat puut. Siitä muistona ovat meillä vielä jälellä kourat. Eivät kädet ole alkujaan aijotut aurankurkea eikä kynänvartta vartenkaan; tarraamaan vain kiinni puiden oksiin.

Sittenkin kuin astuimme alas maan päälle, eivät asuntonamme vielä olleet tapeteilla ja sähkövaloilla varustetut kamarit: vuoren onkalot, luolat saivat silloin tehdä kamarin virkaa. Maakuopat, risumajat, turvetuvat, suippokodot, savutuvat, pirtit — niitä on ollut niin monta väliporrasta, ennenkuin nykyisiin suojiin päästiin. Nytkö sitten oltaisiin huipussa? Elkäämme toki olko niin lapsellisia, jotta kuvittelimme nämä pimeät pöksämme lopulliseksi, korkeimmaksi saavutukseksi.

Valoa kaipaa ruumiimmekin, eikä vain henkemme, ja kodin tulee, ollakseen periaattemme mukainen, myöskin välttämättömästi olla ei vain ikävä yökortteeri, vaan todellinen elämän suorituspaikka-kin.

11. Kotona verhommekin.

Olemme edellisessä osoittaneet, kuinka semmoisen kokonaisen elämän elämiseksi, jonka itse elää, on välttämätöntä, että nykyisessä kodissamme tapahtuu aika mullistavia muutoksia. Vaatimusten joukossa on vielä sekin, että kodissamme tulee meidän saada verhommekin. Ja tämä käykin mainiosti päinsä. Asunnon yhteyteen rakennetussa ansarisamme voimme näet erinomaisen hyvin viljellä silkkiä. Silkkiäispuu, mulperipuu, kasvaa tämmöisessä lämpöisessä tuvassa, aivan yhtä hyvästi kuin Italiassakin. Erohan Italian ja Suomen välillä on oikeastaan vain lämmössä; kun ansarissa tämä ero poistetaan, on mulperipuu siellä kasvava aivan niin kuin etelän kuumissa maissakin. Sen lehðillä elää sitten silkkiäisperhosen toukka, joka koteloituessaan kehää silkkiä ympärillensä.

Ajatelkaas Annit! Käyðä silkissä ja sametissa kuin porhot vain! Eikö se olisikin jo komeaa! Ja todellakin on silkki ihanteellisinta verhoa: sehän on niin lujaa, niin lämmintä ja niin kaunistakin. Kun sen vielä voi saada itse helpolla ja vähäisellä työllä, niin miksi emme kävisikin silkissä.

Oikeastaan olisi tarpeetonta, jopa vahingollistakin pitää sisällä tämmöisessä ihanneasunnossa mitään ryysyjä. Lämpöhän siellä ilman mitään kustannuksia olisi sama kuin ympäröivissä ansareissakin, s. o. 28° — 32° C.; lämpimyyden takia ei siis niitä ainakaan tarvittaisi. Ja todennäköisesti olisi-

kin tämä lämpötila jotenkin lähellä sitä, mitä me nyt vaatepaljouksillamme koetamme ympärillemme, vaatteidemme sisäpuolelle salvata. Tällöin on ihomme läheinen kaasukehä pilaantunutta enemmän tai vähemmän, samoin kuin huoneilmammekin. Valo ei liioin voi tunkeutua ryysykerrostemme läpi tuottamaan meille terveyttä ja vireyttä. Lisäksi saamme monia kilometriä kannella turhan takia taakkaa verhonamme. Se puristaa ja häiritsee verenkiertoa ja kangistaa liikkeitämme, eikä salli näkyä ihmisruumiin kauniit muodot, eikä ilmitulla ruumistamme kohtaan tehdyt laiminlyöntisyntimme, jota paitse saamme pukuumme hyödyttömästi tuhllata työtä, aikaa ja voimia.

Olisi siis kylläkin järkeä ajatuksessa, että kävisimme niin kuin ennen Eedenissä ilman paitoja ja housuja. Mielestäni pitäisi tämä ruumiillinen taideteos koristella: pukea esim. jonkillaiseen valkoiseen uimapaitamalliseen silkkiharsoon, joka koruompeluilla olisi sievästi ja aistikkaasti somisteltu. Se ei estäisi valoa, ei salpaisi kaasuja, ei puristaisi, ei painaisi, sallisi ruumiillisen kauneuden täysin näkyä, jopa antaisi sille hienoja vivahteita. Eikö semmoinen olisi hienon ihanteellista? Vasta sitten kun ulos menisimme, vahventaisimme verhoamme.

12. Optimiviljelyn paremmuus maanviljelyksen rinnalla.

Leivän, kodin, verhon, perheen kokoon, oikean avioelämän, oikean perhe-elämän, terveyden, kaikki

nämä saamme ansariin yhdistetyssä asunnossa, kuten edellisestä on nähty. Nyt teidän jo alkanee semmoiseen ihannelaitokseen tehdä mieli, ja kysy-
nette, paljonkohan semmoinen merkillinen tupa sit-
ten tulisi maksamaan?

Muistanette kuinka se muudan maanviljelystoh-
tori sanoi sen maksavan vähintään satatuhatta mark-
kaa. Ja minä myönnänkin, että paljon se tulee
maksamaan, ei kuitenkaan sataa tuhatta, vaan viisi
tuhatta markkaa. Se on kyllä suuri summa se,
mutta katsotaanpa, mitä tällä summalla nykyisin
saa tähän verrattavaa, ja mitä sillä näin käytettynä
saa.

Jossakin paikoin saanee sillä jonkinlaisen maa-
tilan ja asuntorähjänänkin. Vaan kuinkas tiukalla
siellä sitten on talonpojan leivän saanti? Niin pal-
jon kovaa ja likaista työtä. Kiveämistä, nämä Suo-
men pellot kun useimmin ovat niin kivisiä; ojankai-
vua, aidanpanoa, kyntämistä, sekin niin raskasta
työtä että koko mies niin köyristyy ettei ikinä enään
oikein suoraksi oijistu, ja kädetkin siinä aatran kur-
kea puristellessa käyvät koviksi kuin hevosen ka-
viot, jotta semmoisilla kaviokourilla kun sitten ha-
laileekin, niin niinhän se tuntuu kuin sarvilla pus-
kisi koko miehen hyväilyt. Niin likaista työtä sit-
ten: lannan luontia, lannan vetoa, tunkion tekoa,
tunkion hajoitusta, semmoista pahaa höyryä. Eräs
ruotsalainen kuuluisa maahengen agitaattori Rösiö
kehuu että se olisi niin hyvää hajua. Niin, mistä
mikin tykkää; mutta ei minusta lannan haju mitään

hienoa tuoksua ole, en minä ainakaan sitä välittäisi haistella.

Ja mitä saa maanviljelijä palkakseen tämmöisestä kovasta ja likaisesta työstä? Heinän siemeniä, sillä mitä ne ruis, ohra, kaura muuta ovat kuin heinäkasvia. Niitä siemeniähän sitä sitten on hienonnettu ja siitä jauheesta limppua tehty ja sitä hapanta limppua sillin, silakan, puuron ja potatin kanssa popsittu — ja vatsakatarri saatu, melkein kaikilla se on.

Tätäkin halpaa herkkua vielä saa »jos Jumala sallii», kuten vanhemmat ihmiset sanovat, se on jos, kuten me uudenajan ihmiset puhumme, on semmoisia sopivia säitä: ei ole poutia, ei halloja, ei rajuilmoja; sanalla sanoen: kaikki on vielä sattuman varassa. Tämmöinen on maanviljelijän osa sillä viidellä tuhannella.

Toisin meillä siellä ansarissa. Ei mitään kiven kantoa, ei aidan panoja, ei kyntämisiä. Hansikkaat kädessä kuin proviisorit saa meillä leipänsä. Ja minkälaisen leivän? Parasta ja herkullisinta mitä maa päällään kantaa. Suomesta tuskin muuta kelpaisi, kuin oivalliset metsämarjamme: mesimarjat, mansikat, vadelmat, lakat. Anaaneja, banaaneja, aprikooseja, oliiveja, pähkinöitä, taateleja, herkkuja niin hienoja, että kun ajatteleekin, niin vesi tulee jo kielelle.

On todellakin syytä saada hapantimpun sijaan arvokkaampaa ylläpitoainetta. Kun ei ollenkaan ole

saman tekevää, mitä me syömme, ja siis kasvatamekin, otin kysymyksen huolellisen työn alaiseksi. Tutkittuani sadoittain syötäviä kasveja yli maapallon, tulin vakuutukseen, että edullisin kasvi kaikin puolin viljellä ja käyttää on *hernepähkinä*, *Arachis hypogea*, englanniksi *peanuts*, ruotsalainen nimi *jordnötter*. Se on sangen ravitseva: sisältää enemmän kuin 28 % proteiiniaineita, munanvalkuaisaineita, siis hyvin korvaa lihan; rasvaa 50 %, joten se on siinä suhteessakin kuin läskiä. Se on muuten hienomakuinen: herneen ja pähkinän välinen maku; helposti sulava, ei sisällä puriinia, kuten liha ja sienet. Sitten kasvaa se niin mainioita satoja vielä. Tämä kasvi näyttää minusta olevan kuin luotu ihmisen pääravinnoksi. Yhdistelemällä sitä muihin kasvikunnan jaloimpiin tuotteisiin olisi ihan-neruoka valmistettava.

Silloin olisivat päivämme paremmat kuin ennen Eedenin Ulla Marilla. Olette kuulleet, kuinka täällä kuusi tuhatta vuotta takaperin oli jo paratiisi. Sen asukkaat tekivät silloin kuitenkin jonkun tyhmyyden, että ne potkittiin sieltä pois ja portit pantiin lukkoon. Niinkuin näette, aukenevat nämä portit taas uudelleen, ja nyt kun sinne Annin kanssa päästään, niin eletäänpä järkevämmin, jottei enään pois meitä kuskattaisikaan.

Tämmöisen paratiisin saa nyt tällä viidellä tuhannella markalla.

13. Kuinka osa kasvaa kokonaiseksi.

Viidellä tuhannella saa kyllä kuvatun paratiisin, siis jommoisenkin asunnon ja kasvihuoneet niin suuret, että pienoisen perheen tarpeet jo jaksaa siellä kasvaa. Kuitenkaan ei tänne portit avaannu vain viiden tuhannen omistajille: ei edes viittä sataa välttämättömästi tarvita sinne pääsemiseen. Silloin on se keino, joka auttaa useimpia eläjiä.

Tämän paratiisin voi näet rakentaa osittain. No sehän nyt ei mitään auta, sanottanee; tarvitaanhan viiden tuhannen pääoma kuitenkin yhteensä. Ei tarvita; osa näet kasvaa kokonaiseksi, katsotaanpa.

Aluksi voitaisiin näet rakentaa esim. semmoinen osasto, jonka yksi seinä olisi puoliympyrän muotoinen kaari kolmen metrin säteellä ja puolitoista metriä korkea, vastassa oleva suora seinä kahdeksan metriä pitkä ja harjalta kolme korkea ja nämä molemmat seinät kaaren pohjasta viiden metrin etäisyydellä toisistaan ja sitten laidoille kaksi ja puoli metriä yhdistävä seinä ja katto, muut osat kaksinkertaisesta lasista paitsi suora seinä vain yksinkertainen. Tämmöiseen osastoon tarvittaisiin 500 markan edestä lasia, T-rautaa, josta lasinkehykset tulisivat parhaat ja halvimmatkin, sadan markan edestä, ja sementtiä ynnä maali- ja kittitarpeita viidenkymmenen markan edestä, ja yhdeltä mieheltä kuukauden työ, niin silloin olisi jo koko erinomainen osasto.

Sen pinta-ala tekisi jo 32 m² ja voisi siinä jo

kasvattaa tuntuvia määriä. Nykyisten korkeiden markkinahintain vallitessa: huhtikuun lopussa ja toukokuun alussa jopa kymmenenkin markkaa suuremmalta mansikkatuppaalta, olisi edullisin maalissa ja huhtikuulla kasvattaa juuri näitä, ja ansaita tuhansia. Sitten sopisi jättää ansari kurkkujen huostaan touko- ja kesäkuuksi, ja ottaa heinä- ja elokuussa tomaattisato. Vaikka hinnat putoisivatkin, niin kahden tuhannen korville tuottaisi laitos kumminkin jo ensi vuotenaan.

Kun sitten tällä rahalla ostaisi uutta lasia, uutta rautaa ja tarpeita, niin jopa toinen kesä koko paratiisiin tarvittavat varat tuottaisi. Mutta menköön vaikka kolme vuotta, neljä vuotta, vaikkapa viisikin, jos hinnat markkinoilla niin kovin alenisi, mikä kuitenkin ei ole todennäköinen ainakaan muutamaan vuoteen, niin olisihan sittenkin näinkin lyhyeen aikaan tie auki itsenäiseen elämään. Rautateiden varsilta voisi sitäpaitse mukavasti lähettää tuotteensa Pietariin, Petrogradiin ja saada sieltä hyviä hintoja.

Työn, minkä tämmöisen osaston hoito vaatisi, voisi tehdä sivutöinä vaimo tai isompi lapsi, joten entisen toimensa silti hyvin saattaisi täyttää.

Ja vieläkin pienemmillä rahoilla voisi aloitella: kaksi laatikkoa esim. ostaisi lasia, silloin saisi jo 20 m² yksinkertaista peitettä, jolla hevoslantalämmityksen ja peitteiden kanssa öisin ja pilvisinä pakaspäivinä jo kasvattelisi pienempiä määriä. Eikä se silloin tulisi maksamaan kuin 75 mk. tarpeet, ja jonkun päivätyön. Onnetonta, että meillä Suomessa

niin tuiki vähän ymmärretään lasin alla kasvattamisen erinomaisuutta!

Tietysti löytyy ryysyköyhälistöä, jolle tuskin muuta voi kuin huokaista, että Herra olkoon sun syntiselle sielullesi armollinen, ja antaa voileipäpölasen; vaan eihän toki enemmistö näitä raukkoja kansastamme ole. Suurin osahan on pikku eläjiä, jotka vaikka eivät heti voisikaan lyödä pöytään kuusia, seitsemiä satoja, silti tuskin pitävät itseään niin huonoina, etteivät Anninsa kanssa oikein toden teolla yrittäissä tätä pääomaa uskoisi eläissään kokoon saavansa. Juuri näille pikku eläjille tässä puhun, ja kehoitan puistamaan käsistään työorjan kahleet tässä esitetyillä ja koetelluilla keinoilla.

Ottakaa te naiset varsinkin asiasta kiinni. Tehän hienomman luonteenne mukaisesti olette yleensä taipuvia kasvien ja kukkasten puoleen. Ajatelkaa minkä ihanan tehtävän te suorittaisitte, uudistaessanne kotinne semmoiseksi kuin se edellä on kuvailtu!

14. Lämmityskeinoja.

Kuten jo mainittiin, saadaa valoisaa lämpöä tummaksi lämmöksi muuttamalla valoisina aikoina tarpeellinen 30°:n lämpötila ilman lämmitystä. Varsustamalla eteläisen osaston seinän vesikanavalla ja mustalla ulkopinnalla, saadaa valoisa lämpö tarkempaan sidotuksi veteen, joka kykeneekin enemmän kuin mikään muu aine lämpöä sisäänsä otta-

maan, ja joka sitten öisin ja pilvisinä päivinä hiljaiseen luovuttaa lämpönsä ansari-ilmalle mikä taas peräti vähästä lämpenee. Näin saadaan lämpötila tasaiseksi ja liika lämpö säilytetyksi vähemmän valoisin ajan varalle.

Neljänä pimeimpänä kuukautena on kuitenkin välttämätöntä käyttää lisälämpölähteitä. Pienemmissä laitoksissa voi ehkä paraiten toimittaa tämän lämmityksen asettamalla 2—3 mm levyistä tehdyn tiiviin noin 80 cm pitkän ja 35 cm läpimittaisen torviuunin vesialtaaseen. Silloin tulee lämpö jäämään veteen ja ei tarvitse kuin joku kymmenkunta minuuttia puuhata lämmityksen kanssa eikä semmoinen lämmityslaitos maksa montakaan kymmentä markkaa.

Vaikka tämmöisillä keinoin varsin mukavasti pienempiä lasihuoneita pitääkin lämpöisinä, niin suurempiin koetin keksiä vieläkin erinomaisempaa. Ajattelin jos jotakin voimaa, kunnes lopulta huomasiinkin mainion: se on tuo Jumalan tuuli, joka toisinaan on miehen nurin viedä. Ja erinomainen on tämä voima siinäkin suhteessa, ettei se ole kenenkään omaa, ettei kukaan kiljase perään: Pekka! eläpä pane sitä pussiisi, se on meidän tuulta! Sitä riitti vielä naapurillekin, jos itsekin siitä osansa otti. Ja voimakas voima vielä: ei kaikissa meidän koskissamme yhteensäkään ole edes niin paljon energiaa, kuin tuulena päämme päällä hukkaan humisee. Muuten on vain joka kuudes päivä aivan tuuletton päivä.

Tämä voima täytyisi kuitenkin muuttaa sähköksi ja sieltä kautta sitten lämmöksi ja valoksi. Sähkökonetta, dynamoita käyttämään tarvitaan hyvin tasainen voima, vaan tuuli taas on niin perin epätasainen: toisinaan tuulee niin rajusti, toisinaan taas heikosti ja toisinaan se keho ei tuule ollenkaan.

Mietin miten saataisiin tuuli tasaisemmin työkentelemään ja keksin siihenkin erinomaisen keinon: pannaan tuuli — tynnöriin. Tynnöriinkö?! ihmettelette. Niin juuri, ei kyllä kaljatynnöriin eikä viinalekkeriin, vaan kuten tässä osoitan.

Nyt nykyisin käytetään tuulta tavallisesti parannetuilla tuulimyllyillä, tuulimoottoreilla pumppuamaan vettä; vaihdetaan pumput: vesipumpun sijaan asetetaan parannettu polkupyöräpumppu ja pannaan moottori pumppuamaan ilmaa. Otetaan näet rautainen laivan masto, joita suurilla merillä käytetään; se on 10—12 m pitkä, 40 cm läpimitan ja seinä 8 mm levyä. Varustetaan tämä kansilla ja nakataan betonkiin maahan pystyyn ja sen nokkaan tuulimoottori. Silloin menee tuuli tynnöriin, ettei kuin päältä kädet housun taskuissa katseli. Ja kun se kerta tynnöriin saadaan, niin sitten se keho on jo meidän vallassamme, että sen kanssa voimme tehdä niin kuin vain tahdomme.

Johdamme sen nyt torvea myöten puristetun ilman koneisiin, joita jo on yllin kyllin olemassa, ja jotka ovat hyvin samallaisia kuin höyrykoneetkin, paitsi että ovat yksinkertaisempia ja halvempia. Kun johtoon on asetettu säätäjä, regulaattori, joka

vipulaitteen avulla syöttää silloin pienemmällä aukolla, kun tuulta on enemmän tynnörissä ja taas suuremmalla aukolla, kun sitä on vähemmän, niin saadaan täysin tasainen käynti dynamoon. Eikä tällaisen koneiston hoito vaadi mitään työtä: ei-
hän lämmityksessä eikä käyttämisessä ole oikeas-
taan mitään huolta, ja kun kone ei oikeastaan mitään
kulutakaan, niin on meillä melkein ilmainen voima.

Koneet tosin tulevat jonkin puoli kolmatta tu-
hatta maksamaan; vaan silloin ne vastaavatkin uu-
nejamme, jota paitse ei ole niissä kuluja eikä ajan
hukkaa. Kaikkeen mihin lämpöä tarvitaan: keittä-
miseen, paistamiseen, silytykseen j. n. e., tulee sitä
näin mukavasti. Ja valoakin jokin pari tuhatta nor-
maali kynttilää tuulimoottoria kohti. Paitsi valoa omaksi
tarpeeksemme, voisimme tällä ilmaisella valolla kas-
vattaa pimeinä aikoina kasvimmekin. Tietysti pienet
muutkin voimatarpeemme voisimme näin tyydyttää.

Tosin pitempien tyynien sattuesssa olisimme il-
man lämpölähteitä; vaan kun lämpöä voisimme
suuret määrät kasata vesialtaisiimme, niin eipä läm-
mön puolesta hätää niin pian silloinkaan. Eikä
5:en, ei edes 10:nkään asteen laskeutuminen päi-
väksi pariksi lämpötilassa vielä paljoa merkitsisi,
puhumattakaan että asia olisi tilapäisillä keinoilla
autettavissa. Muutaman tunnin voiman saattaisim-
me pitää varattuna tynnörissämmekin.

Tosin kaksi ja puoli tuhatta on jo rahaa: vaan
senhän ansarimme pian kasvaa, eikä alussa tällai-
siksiä laitteita tarvittaisikaan.

15. Hallita ainetta.

Paitsi ruokaa, kotia, verhoa, lämpöä, valoa, tarvitsemme vielä talouskaluja, huonekaluja, työkaluja ynnä muita tarve-esineitä. Suurimman osan näistäkin voisimme mukavasti itse valmistaa.

— Mutta silloinhan pitäisi meidän olla puuseppiä, rautaseppiä, kivimiehiä j. n. e. ? kysynette ihmeissänne.

Niin minäkin ennen luulin, että ammattimies välttämättömästi olla pitää, ennenkuin mitään kelvollista voisi tuottaa. Ja minä uskoin vielä sukupuoliseenkin työnjakoon: olin vakuutettu, että oikein Jumalan luomasta löytyy akkain työtä ja miesten töitä, ennenkuin minä näin toista. Kerron ensin kuinka järkkäyi uskoni sukupuoliseen työnjakoon.

Ollessani ensimmäistä vuotta Amerikassa, menin tapaamaan erästä saksalaista mieslääkärää. Kysyin palvelustytöltä:

— Onkos tohtori kotona?

— Kyllä on, hän on — lypsämässä lehmiä.

Minä hämmästyin. Muistin ettei meillä renkimieskään lähde lehmän utariin, vaikka se eräitä toisia maitorauhasia ei aina juuri niin kammoisikaan.

Toisen kerran menin taas tapaamaan muudanta koulurehtoria. Päästyäni lähelle näin että porstuan lattiata oli mies kuuraamassa. »Kylläpä tämä on hävitön maa, kun mies alennetaan tuommoisiin akkain töihin», ajattelin itsekseni. Melkein suuttuneena kysäsin mieheltä: »onko rehtori kotona?» »Kyllä, käy-

kää sisään», oli vastaus. Astuttuani huoneeseen näin naisen lapsi sylissä istuvan pianon ääressä. Kumarsin ja arvelin että tuo kai nyt on rouva, ja sopimatontahan se kyllä olisi rouvankin mennä lattianpesutyöhön; vaan miksikähän eivät pidä piikaa, kun rengin. . .

Vähän ajan perästä tuli mies, joka pesi lattiata, ja esitti itsensä: hän olikin koulurehtori; ja nainen joka oli sisällä, oli palvelustyttö! Silloin jo minä ällistyin. Arvelin ensi selitykseksi, että rehtori oli niin kovasti rakastunut piikaansa. Sittemmin tapasin montakin samallaista »ihmettä»: sivistyneempi yankee säästi yleensä naista ja teki sen edestä monesti likaisia ja raskaita töitä.

Nämä ja muut näkemäni järkyttivät kokonaan vanhan uskoni, että täytyy välttämättömästi olla naisten töitä ja miesten töitä. Kyllä toinen työ niinkuin toinenkin soveltuu kummallekin. Ja kuinka paljon hauskempaa eikö olisikaan miehen ja naisen yhdessä tehdä yhteistä työtä!

Nyt saattaa vaimo parka aivan nääntyä työnsä alla, ja mies olla jotenkin jouten, piippunysäänsä vain imeä ja syljeskellä lattiaan, mutta vaimonsa työtaakkaa ei hän rupea helpottamaan, sillä »kuka sitä nyt akkain töihin puuttuisi, nauraisihan sillä jo riikin koiratkin.» Tämä työnjako naisen ja miehen töihin on peräsin aivan luolaihmissen kaudelta: vaimon täytyi jäädä lasta kotiin suojelemaan, miehen hakiessa joukolleen einettä. Miehen on sittemminkin ollut pakko hommata syötävää kodin ulkopuolelta

ja luonnollisesti vaimon pysytellä taas lastensa parissa, että hyvin ymmärrämme, miten sukupuolinen työnjako syväälle mieliinkin juurtui ja kuten kaikki vanha tuli pyhitetyksi »Jumalan järjestykseksi».

Se mikä taas järkytti uskoani ammattityönjaon välttämättömyyteen oli seuraava. Menin eräältä tuomarilta vuokraamaan huoneustoa. Kysyin palvelijalta:

— onko tuomarin herrasväki kotona?

— Kyllä, ovat työhuoneessaan.

Jaha, ne ovat sitten siellä kansliassaan kirjoittelemassa niitä protokolleja, ajattelin itsekseni ja kysyin:

— missä se tuomarin työhuone on?

— Tuosta vain sisään, sanoi tyttö, osoittaen ovea.

Astuin ovelle, se oli raollaan ja näin siellä sisällä höyläpenkin, ahjon, alasimen, ruuvipenkin ja sen ääressä naisen viilaavan rautapalasta ja miehen harpilla mittailevan toista rautaa. Kysyin palvelus-tytöltä uudelleen:

— missä se tuomarin työhuone oikein oli?

— Siitä vain sisään, selitti tyttö.

Onkos tuo piika hullu, kun tuomarin työhuoneeseen lähettää minut tuommoisen roskahuoneen läpi, ajattelin, sillä ei suinkaan täällä tuomarin huoneen eteinen voisi tuon näköinen olla.

Eihän siinä muu auttanut, kun käydä sisään. Tultuani huoneeseen katselin kuin häpeissäni mistä ovi johtaisi edelleen. Sitä kun ei ollutkaan, kysäsin niiltä ihmisiltä:

— mistähän tästä päästään tuomarin työhuoneeseen?

— Nyt olette juuri työhuoneessa, ja esittivät itsensä. Ne olivatkin tuomari ja tuomarinrouva.

Olin tästä kuin puulla päähän lyöty, tuskin osasin asiאתani esittää. Kun sen sain tehtyä, ihmettelin oikein sanoin että:

— herrasväki työskentelee näinkin.

— Niin — en muista mitä talouskalua ne yhdessä valmistivat.

— Ja höyläpenkki on myös?

— Kun puusta tehdään tarvekaluja, vastasi rouva.

— Herrasväki on siis puuseppiäkin?!

— Ei, ainoastaan omaksi tarpeeksi työskennelään, ja kun rouva huomasi, että olin niin ihmeisäni, kyseli hän minulta:

— eikös teillä siellä Suomessa sivistyneempi herrasväki ollenkaan valmistele itse huonekalujaan ja muuta semmoista?

— Meilläkö? Ei, ei koskaan voi tulla kysymykseenkään. Meillä halveksitaan käsillä tehtävää työtä. Meillä ylpeillään juuri sillä, että ei mitään osata tehdä; meillä herrasmies sanoo rintaansa pullistaen: Minä tuomari, tohtori, pappi olen jo niin korkea herra, että minä en osaa tehdä mitään.

— No mutta eikös siellä käsitetä, että taitokin on sivistystä?

Niin todellakin: taitokin on sivistystä, sitä me emme täällä vielä näe. Sanoin sen heille.

— Eikös siellä kouluissa opeteta aineenhallitse-

misoppia? kysyi vielä rouva, joka oli erittäin puhe-
lias.

— En ymmärrä koko sanaa mitä se merkitsee, sanoin hänelle.

— Että puusta, kivistä, raudasta osaa tehdä mitä tarvitsee, sehän on aineen hallitsemista.

— Niinhän peijakas onkin, myönsin minä, mutta ei meillä ole aikaa semmoiseen. Meillähän luetaan lisäkin naimisia, Jaakopin rouvia ja Kaanaan häitä niin tarkkaan ettei jäisi aikaakaan.

— Sittehan te olette vielä sata vuotta jälessä, tuumaili rouva.

Jälessä me kyllä olemme enemmänkin kuin sata vuotta. Ei meillä opeteta ainetta hallitsemaan, aine päinvastoin vielä hallitsee meitä. Emmekä me käsitä, että taitokin olisi sivistystä. Koko sivistyksemme on niin hirveän yksipuolista.

Syytä olisi oppia hallitsemaan ainetta, niinkuin amerikalainen nimittää. Silloin voisimme tehdä esineitä, joita tarvitsemme. Se ei ole samaa kuin olla ammattimies; sitähan semmoista vastaan minä juuri nousen. Se on vain sitä, mitä Leo Tolstoikin tarkoitti, kun sanoi: jokaisen ihmisen tulee olla käsi-työläinen ja taiteilija. Se on sitä, ettei olisi peukalo keskellä kämmentä, kuten nykyään. Kuinka etäälle me tässä aineen laadun ja muodon hallitsemisessa pääsisimmekään, jos pienestä pitäen, niin kuin muutakin sivistystä, rupeisimme sitä saamaan!

Mitä vaikuttaisikaan semmoinen kotiin? Ajatelkaa, että esineet, joita kotimme sisältää, ovat omien

ja rakkaiden käsien kautta syntyneitä, Onni yhdessä Anninsa kanssa ne valmistaneet! Miten paljon silloin muistoja! Kuinka ne kodin tekisivät puoleensa vetäväksi, meidät siihen kiinnittäisivät; miten läm-pöinen olisikaan semmoinen koti! Ennen me suo-malaiset olimmekin niin hienoja että me ymmärsim-me omatekoisen ja vieraan tekemän välisen eron. Olette kuullut tuon lauseen: lämmin on paita liinai-nenkin oman äidin ompelama, vilu vaippa villainen-kin vaimon vierahan tekemä. Niin todellakin: läm-pöä, todellista kodin lämpöä puuttuu silloin kodista, kun se on vieraan tekemä. Nykyinen kotimme, se-hän onkin oikeastaan ikävä yökortteeri, jossa ei tahdo viihtyä.

Ja miten paljon se muutenkin merkitsisi elämälle, osata itse tehdä mitä tarvitsee! Emme silloin olisi niin riippuvaisia muista, ei elämämme niin yksitoik-koista, emme ajatuksissamme ja harrastuksissamme semmoisia tuhannesosaihmissä. Oma ponnistelu te-kisi meistä itsenäisiä, omissa housuissamme kulke-via, laajanäköisiä, ruumiillisesti terveitä ja henkisesti rikkaita miehiä. Aivan majesteetti olisi semmoinen ihminen nykyiseen verrattuna.

Tässä nyt pääpiirteet uudesta elämistavasta. Ku-ten huomaatte, on sen perusajatuksena suorittaa kokonainen elämä ja suorittaa se itse.

Toivon että olen voinut antaa Teille jonkun ver-ran uutta ajattelemisen aihetta, jotta ette katuisi että olette kirjaseini lukemiseen aikaanne haaskanneet.

Tekijältä on ilmestynyt:

<i>Sosialismi</i> , 16 sivua	—: 25
<i>Kuluttajat, teillä on valta</i> , 32 siv.	—: 25
<i>Avioliitto ja Siveellisyysskysymys</i> , 48 siv.	—: 50
<i>Sukupuolilyhteys taidenautinnoksi</i> , 40 siv.	—: 50
<i>Lapsikysymys ja Ehkäisyoppi</i> , 4 painosta, 48—64 siv.	—: 50, —: 75
<i>Sukupuolielämää</i> , I, 52 siv.	—: 50
<i>Avioelämän uudistus</i> , 80 siv.	—: 75
<i>Yhdyttävä hellintä</i> , 160 siv.	1: 25
<i>Onnellinen avioelämä</i> , 192 siv.	1: 50
<i>Leipää omassa tuvassa</i> , 64 siv.	—: 75
<i>Löydetty paratiisi</i> , 48 siv.	—: 65
<i>Anni ja Onni</i> , I osa, 80 siv.	—: 65
” ” ” II ” 48 ”	—: 50
<i>Elämisopin aakkosia</i> , 64 siv.	—: 50
<i>Uusi elämistapa</i> , 70 siv.	—: 50

Saatavana tekijältä osoitteella

Tohtori A. F. Tanner,

Helsinki, Munkkisaarenkatu 16

Asiamiehiä otetaan, hyvä palkkio.